

MİLLİ MÜCADELE’DE BATI ANADOLU KONGRELERİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Mustafa ALBAYRAK*

(ORCID: 0000-0002-9464-504X.)

Makale Gönderim Tarihi

18.10.2021

Makale Kabul Tarihi

03.12.2021

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Albayrak, M., “Milli Mücadele’de Batı Anadolu Kongrelerinin Yeri Ve Önemi”, *BENĞİ: Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, Year: 4, Volume: I, No: 2, (2021): 8-45.

APA: Albayrak, M. (2021). “Milli Mücadele’de Batı Anadolu Kongrelerinin Yeri Ve Önemi”, *BENĞİ: Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, Year: 4, Volume: I, No: 2, :8-45.

Özet

1918 yılı sonuna doğru Mondros Ateşkesinin yaratacağı tehlikeler hissedilmeye başlanınca, başta Batı Anadolu olmak üzere Türk aydınları bir araya gelerek işgal tehlikesine karşı örgütlenmeye başlamışlardır. Bu örgütlerden biri de İzmir’de kurulan İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti olmuştur. Bu Cemiyet, Paris Barış Konferansında İzmir’in Yunanlılara verileceği haberleri giderek

* Dr. Öğrt. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.
Yahşihan/Kırıkkale. Cep: 05358721854. E-mail: malbayrak@kku.edu.tr

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2021 – 1
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2021–1
Yıl/Year: 4, Cilt/Volume: 1, Sayı/İssue: 2 (September 2021)

yaygınlaşmaya başlayınca, 17 Mart 1919 tarihinde bir kongre toplamıştır. Beklendiği gibi İzmir, 15 Mayıs'ta işgal edilmiştir. Bu gelişme sonrasında ise işgale karşı önlemleri görüşmek üzere; beşi Karesi (Balıkesir)'de, ikisi Nazilli'de, biri Uşak'ta, biri Alaşehir'de, sonuncusu da 1 Ağustos 1920 tarihinde Afyonkarahisar'da olmak üzere toplam olarak on üç yerel kongrenin toplandığını anlamaktayız. Bu kongrelerde; sivil katılımın yüksek olduğu, yönetimde daha çok sivillere görev verildiği, askerlerin de sınırlı sayıda bu kongrelere katıldıkları, kongrelerde Yunanlılara karşı çıkılması konusunda ne gibi önlemler alınması gerektiği yolunda kararlar alınmış; bu kongreler adeta yerel yönetimler gibi hareket etmişlerdir. İstanbul hükümeti ile tümüyle bağlarını koparmamakla birlikte, özellikle Damat Ferit hükümetlerine karşı yakın durmamaya özen göstermişleridir. Bölgede Yunan işgalinin genişlemesini önleyerek, yaklaşık bir yıl boyunca bu işgale karşı başarılı bir direniş göstermişlerdir. Erzurum ve Sivas kongrelerinden itibaren Heyet-i Temsiliye'ye karşı yakınlık gösteren kongre yöneticileri daha sonra Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin içinde yer almışlar ve Mustafa Kemal (Atatürk)'in başkanlığında açılan TBMM'ne milletvekili olarak katılarak ulusal hareketle bütünleşmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Alaşehir Kongresi, Balıkesir Kongreleri, Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey, İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Cemiyeti, Mustafa Kemal (Atatürk), Nazilli Kongreleri.

The Place And Importance Of Western Anatolia Congresses In The National Struggle

Abstract

When the dangers of the Armistice of Mudros began to be felt towards the end of 1918, Turkish intellectuals, especially in Western Anatolia, came together and started to organize against the danger of invasion. One of these organizations was the İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti, which was founded in İzmir. This Association convened a congress on March 17, 1919, when the news that Izmir would be given to the Greeks at the Paris Peace Conference began to become more and more widespread. As expected, İzmir was occupied on 15 May. After this development, to discuss the measures against the occupation; We understand that a total of eleven local congresses were held, five in Karesi (Balıkesir), two in Nazilli, one in Uşak, one in Alaşehir, and

the last one in Afyonkarahisar on August 1, 1920. In these congresses; Decisions were taken regarding the high level of civilian participation, the fact that more civilians were appointed in the administration, the limited number of soldiers attending these congresses, and what measures should be taken to oppose the Greeks at the congresses; These congresses acted almost like local governments. Although they did not completely break their ties with the Istanbul government, they were careful not to stand close to the governments of Damat Ferit in particular. By preventing the expansion of the Greek occupation in the region, they showed a successful resistance against this occupation for about a year. The congress administrators, who were close to the Representative Committee since the Erzurum and Sivas congresses, later took part in the Anatolian and Rumelian Defense of Rights Association and joined the Grand National Assembly of Turkey, which was opened under the presidency of Mustafa Kemal (Atatürk), as a deputy and integrated with the national movement.

Key Words: Alaşehir Congress, Balıkesir Congresses, Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey, İzmir Defense of Law Society, Mustafa Kemal (Atatürk), Nazilli Congresses.

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı sonunda, 30 Ekim 1918 tarihinde, imzaladığı Mondros Ateşkesi'nin hemen ardından, başta İzmir olmak üzere, Batı Anadolu'da yaşayan Rumlar, tarihi çok eskilere dayanan Yunan "*Megali İdea (Büyük İdeal)*"sını gerçekleştirmek amacıyla harekete geçmişlerdir (Sonyel,1973;30).

18 Ocak 1919 tarihinde başlayan Paris Barış Konferansı'na katılan Yunanistan Başbakanı Eleferios K. Venizelos bu konudaki Yunan iddialarını kanıtlamak amacıyla, Batı Anadolu'da Rum nüfusun çoğunlukta olduğunu ileri süren çoğu uydurma bilgi ve belgelerden meydana gelen çok sayıda dosyaları konferans başkanlığına sunmuştur.

Venizelos, Yunanistan'ı İtilaf Cephesi'nde Birinci Dünya Savaşı'na sokmayı başarmış, Yunanistan, Birinci Büyük Savaş'ta çok kısa süre bulunmasına ve önemsiz bir işleve sahip olmasına karşın, özellikle Batı Anadolu ve Ege adalarından çok büyük bir pay kapabilmenin peşine düşmüştü.

Venizelos, başta Batı Anadolu olmak üzere, Yunanistan'ın Balkan Savaşı sırasında işgal altına alamadığı Ege adalarının geri kalanlarını, Doğu Trakya'yı, İstanbul dahil olmak üzere Marmara bölgesini ve ona göre: bir zamanlar tarihte yaşadığı varsayılan Karadeniz'deki Rum Pontus Devleti'ni canlandırmak gerekçesiyle, Karadeniz kıyılarından Sivas'a doğru uzanan toprak parçalarını da istemişti (Sonyel,1973; 38-40).

Venizelos bu isteklerde bulunurken, adeta Yunan tarihinin en büyük amacı olan “*Megali İdea* (Büyük İdeal)”nın mimarı olmayı hayal etmişti. Öte yandan Venizelos, sadece İzmir'in işgali ile yetinmek niyetinde değildi. Batı Anadolu başta olmak üzere, ülkesine olabildiği kadar büyük toprak kazandırmak hirsına kapılmıştı. Yunanlı Tarihçi Kitsikis'e göre: Elefterios Venizelos;

“Çökmekte olan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Ege'yi bir “Yunan denizi” haline getirmek istiyor. “iki kıtaya uzanan ve beş denize açılan Yunanistan'ı” gerçekleştirmek; bir ayağı Asya'da, bir ayağı Avrupa'da olacak “Büyük Yunanistan'ı, Bizans Grek İmparatorluğu'nu yeniden yaratmak istiyor. Yunan burjuvazisi “Büyük İdeal”i (Megali İdea'yı) kendi hesabına gerçekleştirmek emelinde” (Kitsikis, 1963; 21-22) idi.

Gençlik yıllarından beri bu hayallerle yaşayan Venizelos'a göre: “*Batı Anadolu; coğrafî, tarihî ve etnik yapı olarak Yunanistan'ın bir devamı durumunda olup, Helen ülkesinin vazgeçilmez bir parçasıydı*” (Akyüz, 1998; 73). Bu ihtirash politikacı İngiliz Başbakanı Llyod George'e göre, Yunan ırkının “*Perikles'ten sonra yetiştirdiği en büyük devlet adamı*” idi (Lloyd George , 1939;56-58; aktaran: Sonyel;1973, 36). Başka bir deyişle, yalnızca Lloyd George değil, aynı zamanda İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Curzon da Venizelos'un en büyük hayranları arasındaydı. İngiltere işte bu nedenledir ki, Yunan temsilcileri Paris'te bütün güçleriyle desteklemişlerdir. Bu destek, yalnızca Helen sevgisinden kaynaklanmamış, Batı Anadolu'da İngiltere'nin önemli ekonomik çıkarları bulunuyordu. Bu nedenledir ki, Başbakan Lloyd George İngiliz çıkarlarını korumanın gerekli olduğuna inandığı için güçlü bir İtalya yerine, zayıf bir Yunanistan'ı tercih etmiştir. Venizelos, Fransızların da desteğini almayı başarmıştır. Zira Venizelos, “*Paris Barış Konferansındaki çekiciliği ve konuşma yeteneği, ona konferans üyelerinin kalplerini kazandırmış ve o günlerin yazarlarından birinin deyimiyile bu durum onun, “Küçük Asya'daki saldırgan politikaya (yönelmesine) yol açmıştı*” (Yate,1923; 19-20 ; aktaran: Sonyel, 1973; 36).

İngiltere ve Fransa'nın bu yaklaşımları, Venizelos'un ikna yeteneği, İngiltere ve Fransa'nın St. Jean de Maurienne Antlaşması'na gereğince İtalya'ya vadettikleri Batı Anadolu'nun, Yunanistan'a

verilmesi sonucunu yaratmıştır. Paris Barış Konferansı'nda Yunanistan'a verilen bu umut, Yunanlıların ve Batı Anadolu'da yaşayan Rum nüfusun iştahını kabarttığı için, daha konferansın ilk günlerinden itibaren batı Anadolu'daki Rumlarda bir hareketlenme başlamış ve bu durum giderek, bölgedeki Türklerde huzursuzluğa neden olmuştur. İşte bu huzursuzluk, daha Mondros Mütarekesi'nin ilk günlerinden itibaren İzmirli Türk aydınlarının ulusal direnişi örgütlemek amacıyla bazı ulusal direniş örgütleri kurmalarına neden olmuştur.

Bu örgütlerden ilki, 6 Kasım 1918'de kuruluş hazırlıkları başlatılan ancak 1 Aralık'ta vilayete verilen resmi dilekçe ile kuruluşu tamamlanan İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti'dir (Moralı, 1973;6). Başta İzmir olmak üzere, Batı Anadolu bölgesinde yaşayan Türk-Müslüman nüfusun geleceği üzerinde söz sahibi olmalarını, haklarını savunmalarını sağlamak ve bir durum değerlendirmesi yaparak, ileride alınması zorunlu olan tedbirleri belirlemek amacıyla İzmir'de, 17-19 Mart 1919 tarihleri arasında “*Büyük Müdafaa-i Hukuk Kongresi*” adıyla bilinen bir kongre toplayacaktı (Moralı, 1973; 11). Bu kongre, Millî Mücadele Döneminde yapılan ve en yüksek katılımın olduğu kongre olup, kongrede “*bölgenin Yunanistan tarafından işgaline karşı silahla karşılık verilmesi esası*” kabul edilmiştir (Tunaya,1952; 482).

Batı Anadolu'da İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Büyük Kongresi sonrasında da kongreler İzmir'in işgalinden sonra da toplanmaya devam etmiş, bu kongrelerden beşi Balıkesir'de, ikisi Nazilli'de, biri Alaşehir'de ve sonuncusu da TBMM açıldıktan sonra, Afyonkarahisar'da olmak üzere dokuz adet kongre yapılmıştır. Bu kongrelerin yanı sıra; Uşak'ta da bir kongre toplandığı konusunda bazı iddialar varsa da “*Bu konudaki bilgilerimiz çok sınırlı ve bulamaktır. Kongreye kimlerin katıldığı ve ne kararlar alındığı bilinmemektedir*” (Tekeli-İlkin, 1989; 222).

Batı Anadolu Kongreleri, Yunan işgaline karşı ortaya çıkan Kuva-yı Milliye olarak adlandırılan ulusal direniş güçlerinin yönetilmesi, varlığını sürdürmesi, örgütlenmesi, bölge halkının korunması ve Yunan işgal güçlerinin Anadolu'nun daha iç kısımlarına girmelerine engel olunması konusunda, kendi güçleri ile başarılı bir direniş göstermişlerdir.

Batı Anadolu'daki ulusal direnişin örgütlenmesinde başta Çeşme Kaymakamlığı ve İzmir Polis Müdürlüğü yapan İttihatçı yöneticilerden Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey olmak üzere, Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi, Eşme Müftüsü Hacı Nafız, Muğlalı Hacı Süleyman Efendi v.b kişiler

ön planda rol oynamışlardır (Avcıoğlu, 3.Kitap; 1179). Ayrıca “*Türk Ocaklarında sivrilmiş Mustafa Necati, Vâsıf (Çınar), Refik Şevket (İnce), Şükrü (Saraçoğlu), Mahmut Esat (Bozkurt), gibi genç aydınlar ve yedek subaylar millî direnişin gönüllüleri olmuşlardır. Kasaca, peşlerine düşülen İttihatçı liderler, Ege millîci direnişin çekirdeğini*” teşkil etmişlerdir (Avcıoğlu, 3.Kitap, 1979; 1180).

Bu çalışmada, bu direnişin temel dayanağını meydana getiren kongreler ve bunların Millî Mücadele içindeki yerleri üzerinde durulacaktır.

1. Mondros Mütarekesi Sonrasında Batı Anadolu’da Gelişmeler

Batı Anadolu Bölgesi, gerek coğrafi konumu ve gerekse ekonomik durumu itibariyle, Osmanlı tarihi içinde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Bölgedeki uygun iklim şartları, hemen her ürününün yetişmesine ve yılda iki defa ürün alınmasına olanak vermekte idi. Bu nedenle Batı Anadolu, Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde emperyalist devletlerin en çok ilgisini çektiği bölge olmuş, özellikle İngiltere 1838 Türk-İngiliz Ticaret Anlaşmasının verdiği ayrıcalıkları da kullanarak, Tanzimat döneminde, bölgede çok önemli yatırımlar yapmıştı. Bu nedenle İngiltere, bölgedeki çıkarlarının devamını sağlamak için, yukarıda da belirtildiği üzere Paris Barış Konferansı’nda bölgenin güçlü bir İtalya yerine, zayıf ve küçük bir devlet olan Yunanistan’a verilmesine taraftar olmuştur.

Ateşkesten sonra Yunanistan’ın bölgedeki tarihsel amaçları bilindiği için, burada yaşayan Türk-Müslüman nüfus, Yunan işgali olasılığı karşısında bir an önce ulusal direniş örgütlerinin kurulması konusunda büyük hassasiyet göstermiştir. Oysa başlangıçta halkın büyük çoğunluğu bu direniş örgütlerine karşı ilgisiz kalmıştır. Ancak “*Müslüman halkın Yunanlılara karşı silaha sarılması, Yunanlıların yaptığı işgale karşı değil, ancak ırzlarına, canlarına, mallarına ve kutsal bildiklerine saldırdıkları*” zaman (Avcıoğlu,3.Kitap,1979; 1254) başlamıştır.

a. İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti’nin Kurulması (6 Kasım 1918)

İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti (İMHOÇ)’nin kuruluş çalışmaları, Mondros Ateşkesi’nin imzalanmasından altı gün sonra, 6 Kasım 1918 tarihinde başlamış ve bu cemiyet Vali Tahsin Bey zamanında, 1 Aralık 1918 tarihinde resmen faaliyete geçmiştir (Turan, 1991;125).

İMHOOC, tüccardan Moralızade Halit ve Nail Beylerin bürosunda kurulmuş olup, onların deyimiyle “*Harb-i Umumî Mütarekesi (Mondros Ateşkesi)*’nden sonra, Türk bağımsızlığını hedefleyerek kurulan cemiyet ve kurulların ilkidir” (Moralı, 1973; 11). İMHOOC’ne Moralızade kardeşlerin yanı sıra; Menemenlizade Muvaffak, Emekli Binbaşı Hüseyin Lütfi, İtibar-ı Millî Bankası İkinci Müdürü Naci, Emekli asker Abdurrahman Sami Beyler tarafından kurulmuş, bir süre sonra da Maliye Eski Müfettişi Arif, Hacı Hasanzade Ethem, Emekli Büyükelçi Hasan Vasfî, Haşim Enverî, Nazmi, Tokadizade Şekip, Salepçizade Mithat, İsmail Sıtkı, Emlâkçı Şerif ve Paşazade Remzi Beyler de bu cemiyete katılmışlardır (Moralı, 1973;7). Cemiyetin kuruluş amacı, tüzüğünün 2.’nci maddesinde açıkça ortaya konmuş ve şöyle belirlenmiştir:

“Cemiyetin amacı ve hedefi: Vatanın bütün parçalarının maddî ve manevî olarak ilerlemesi ve yükselmesi nedenlerini sağlamaya çalışmak, memleketin düşüncelerini ve duygularını uygarlık dünyasına ulaştırmak ve onlara bunu kabul ettirmek, bu amacın gerçekleşmesine engel olacak her türlü girişimlere karşı meşru savunma ve bilimsel girişimlerde bulunmak ve bu ülkede çoğunluğu oluşturan unsurların haklarını inandırıcı kanıtlarla uygarlık dünyasının gözü önüne sermektir” (Moralı,1973;11).

İMHOOC Cemiyeti, bu amacından da anlaşılacağı gibi, vatanın maddi ve manevî olarak yükselmesine çalışarak, bölgede çoğunluğu meydana getiren Müslüman-Türk nüfusun haklarını korumak ve işgale karşı direnmek bu doğrultuda çalışmak olduğunu ortaya koymuştur.

b. İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti Büyük Kongresi (17-19 Mart 1919)

İMHOOC’nin yaptığı en önemli çalışmalar arasında; başta İzmir olmak üzere, bölgedeki çoğunluğu meydana getiren Müslüman Türk halkının haklarını korumak için girişimlerde bulunmuş ve bu amaçla Paris Barış Konferansı’na telsizle bir bildirisinin iletilmesini sağlamış, halkı aydınlatmak konusunda önemli görevler üstlenmiş, kendileri ile ortak amaçlara yönelik çalışmalar yapan ulusal cemiyet ve kuruluşlarla iş birliği yapmıştır (Albayrak, 1998; 44).

İMHOOC’nin yaptığı en önemli faaliyet ise, önce 13 Mart 1919 tarihinde İzmir Türk Ocağı öncülüğünde, bir hazırlık toplantısı yapmış ardından, 17-19 Mart 1919 tarihinde, yine İzmir’de Birinci Beyler Sokağı’nda bulunan Millî Sinema’da Büyük Müdafaa-i Hukuk Kongresi’ni toplamak olmuştur

(Taçalan, 1970;139; Bayar, 1967/b; 1630). İMHOC, bu kongreden dört gün önce 13 Mart 1919 tarihinde toplanan hazırlık çalışmasında yayınladığı bir bildiriye;

“İzmir ve Aydın Vilâyetlerinde Türklerin, gerek nüfus ve gerekse mal sahipliği bakımından çoğunluğu oluşturduğu savunularak, ABD Başkanı Woodrow Wilson’un 8 Ocak 1918 tarihinde yayınladığı 14 maddelik ilkelerinin 12’nci maddesine göre; bölgeye yabancı hâkimiyetinin giremeyeceği, Cemiyet-i Akvam üyeleri olan büyük devletlerin buradaki Türk hâkimiyetinin sona erdirilmesine izin vermeyeceklerine inanıldığı ve buradaki Türklerin başka bir devletin hâkimiyetini kabul edemeyecekleri” (Taçalan,1970; 139 ; Bayar, 1967/b; 1619) vurgulamıştı.

İzmirli Türkler, Yunan işgalinden bir gün önce, Bahri Baba Parkı (Maşatlık)’nda yapılan Reddi-i İlhak Cemiyeti mitinginde ateşli konuşmalar yapmışlardı. Bu konuşmalar sırasında öne atılan bir genç “Efendiler! Silahtan başka bizî müdafaa edecek bir vasıta yoktur?” diye bağırmıştır (Bayar, 1967/b; 1630). İzmirli Türk gençleri arasında bu görüşü savunanların sayısı az değildi. İşgalden hemen önce birkaç genç subayla görüşmelerde bulunan ve bu mitinge katılan Albay Kâzım (Özalp) de işgale karşı: “Mukavemet edilmelidir silahı olan silahını alsın, asker, Jandarma ne varsa tepelere çıkıp muharebe edelim. Ben de beraber bulunurum” diyerek, direnişe destek vereceğini vadedmiştir. Albay Kâzım (Özalp) anılarında, miting ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

“Yabudi Maşatlığı (mezarlığı) halk ile dolmuş, ateşler yakılmıştı. Kırmızı alevler semaya manalı bir ifade vermişti. Her yüzde endişe ve dehşet karışımı bir halde parlıyordu. Nutuklar söylenmeye başlandı. Bir taraftan da halkın bir kısmı, başlarında terbis edilmiş yedek subaylar olduğu halde polis deposuna hücum ettiler, kapıları kırarak, silah ve cephaneleri aldılar. Oradan askerî hapisbaneye giderek, İttihatçılık, Rumlara karşı saygısızlık, ecnebilere karşı gelme gibi bahanelerle, siyasi görüşten tevkif edilmiş olan münevverleri (aydınları) tabliye ettiler” (Özalp, 1971; 7).

İzmirli Rumlar ise daha önceden başlattıkları kutlamalara devam ederek, kendi aralarında yaptıkları çılgınca gösterilerde eğlenceler düzenlemeye başlamışlar ve her yanı Yunan bayraklarıyla süslemişlerdi (Taçalan,1973;11-12).

İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Büyük Kongresi ise, yapılan hazırlık toplantısının ardından 17 Mart 1919 tarihinde açılmış ve Kongre Başkanlığı’na İzmir Belediye Başkanı Hacı Hasan Paşa seçilmiştir. İkinci Başkanlığa Balıkesir Belediye Başkanı Hafız Mehmet Emin, Manisa Belediye

Başkanı Bahri, Aydın Belediye Başkanı Emin, Denizli Belediye Başkanı Hacı Tevfik ve Muğla Belediye Başkanı Ragıp Beyleri seçmiştir (Bayar, 1967/b; 1619).

Bu kongre, Millî Mücadele Dönemi'nde en fazla katılımın olduğu kongre olup, kongrede bölgeyi 37 Belediye Başkanı, 37 Müftü, Belediye Meclisi Üyeleri ve sivil aydınlardan meydana gelen 165 dolayında delege temsil etmiştir (Taçalan, 1973; 139).

Bu kongrede, İzmir'in işgali karşısında izlenmesi gereken yöntemler görüşülmüştür. Özellikle “Nutukla değil, silahla karşı koyalım” diyenlerle, bu görüşe karşı çıkanlar arasında çok sert tartışmalar yaşanmış, ancak daha sonra bölgenin Yunanlılar tarafından işgal edilmesi karşısında “silahla karşılık verilmesinin, Müdafaa-i Hukuk zıbniyetine uygun olduğu” yolunda bir karar alınmıştır ki, bu karar Kuva-yı Milliye'nin oluşmasında bir dönüm noktası olmuştur (Tunaya, 1952; 482; Aksoy, 1986;151).

Müdafaa-i Hukuk Büyük Kongresi'nin en önemli sonuçlarından biri, bölgenin işgaline karşı gösterilecek duyarlılık ve bu işgale karşı silahlı direnişe geçileceği yolundaki karar olmuştur. Ancak bundan belki de bundan daha önemli olanı, Kongreye katılan delegelerin kendi yörelerine döndükten sonra vakit kaybetmeksizin, ulusal kurulların çekirdeklerini oluşturmaya başlamış olmalarıdır. Bu gelişmeler, Batı Anadolu'da kurulacak olan Kuva-yı Milliye'nin örgütlenmesinde ve başarılı olmasında etkili olacaktır. Tarihçi G. Jaeschke'ye göre: “İstiklâl Muharebesi bu mukavemetten doğmuştur” (Jaeschke,1971;79).

Büyük Müdafaa-i Hukuk Kongresi, on beş kişilik bir Meclis-i İdare Heyeti seçmiştir. Bu heyetin üyeleri arasında; İzmir Belediye Başkanı Hacı Hasan Paşa, Hacı Ali Paşazade Refik, Kapanizade Tahir, Tokadizade Şekip, Abdurrahman Sami, Alemdarzade Ethem, İbni Hâzım Ferit (Eczacıbaşı), Cemal Şahingeri, Dr. Ethem (Şişman), Hacı Mithat, Şeyh Nurettin, İçişleri eski Bakanı Cami (Baykut), Ahmet, Moralizade Halit ve Nail Beyler yer almışlardır (Bayar; 1967/b; 1630; Moralı, 1973; 13).

İMHOC Kongresi, son toplantı günü olan 19 Mart 1919 tarihinde, İtilâf Devletleri temsilciliklerine birer telgraf çekilmesine karar vermiştir. Bu telgrafta;

Türk Milleti'nin, İtilâf Devletlerinin izlediği politikanın kendilerini ortadan kaldırmaya

yönelik olmadığına inanmak istediği belirtilerek, Doğuda büyük bir çoğunluğu oluşturan Türklerin maddi ve moral kalkınmasını, onun toprak, ulusal bağımsızlıklarının ve Başkentlerinin (İstanbul) korunmasına bağlı olduğu belirtilmiş; Aydın Vilayeti, Karesi ve Menteşe sancaklarında Türklerin nüfus ve mülk bakımından % 85 çoğunluğu oluşturdukları hatırlatılarak, bölgedeki bu dengenin değişmesinin sürekli bir huzursuzluk kaynağı olacağına dikkat çekilmiş, büyük Devletlerin Türk Milleti'nin tabii haklarının korunması konusunda duyarlı davranması istenmiştir (Moralı, 1973; 81-83).

Bu kongreden yaklaşık iki ay sonra, Paris Konferansı'nın kararı uyarınca İzmir'e Yunan işgal güçlerinin çıkarılmasına karar verilince, İMHOC bu işgalden bir gün önce, yine kendisine benzer amaçlarla kurulan İzmir Redd-i İlhak Heyet-i Milliyesi (Müdafaa-i Vatan Heyeti) ile iş birliği ederek, çalışmalarına Denizli Heyet-i Milliyesi içinde sürdürmeye başlamıştır (Tunaya, 1952; 483; Aksoy, 1986;151).

Bu durumu Yıldırım Orduları Kıtaaatı Müfettişi Cemal Paşa, Havza'da bulunan Mustafa Kemal Paşa'yı Batı Anadolu'daki gelişmeler konusunda bilgilendirirken, “*İzmir Müdafaa-i Millîye ve Redd-i İlhak Cemiyeti Denizli'de bulunmaktadır, Efendim*” (Atatürk, 1989; 1218) şeklinde telgrafında bir bilgiye yer verdiği anlaşılmaktadır.

Yunan ordusu, İngiltere'nin desteğiyle, 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'e çıkmıştır. Bu işgale karşı ilk tepki Pasaport İskelesi yakınlarında gösterilmiş, İzmir Reddi İlhak Cemiyeti Üyesi Hukuk-u Beşer Gazetesi Sahibi ve yazarı Hasan Tahsin (Osman Nevres) Bey, Yunan ordusu Efsun Taburu Bayraktarı “*Teğmen Yani'yi, bayrakla birlikte atından bir kütük gibi yuvarla(yarak) kanlar içinde cansız yere yılmıştır*” (Taçalan, 1970; 247). Teğmen Yani'yi yere yıkan bu kurşun, yalnızca İzmir'de değil, kısa süre sonra bütün Anadolu'da yankılar yaparak, yıldırımlara dönüşecekti. Yunan askerleri bu kahramanı süngü darbeleriyle oracıkta şehit etmişlerdir (Umar, 1974; 119; Kozanoğlu, 1972; 54; Turan, 1991; 122).

Bu olayın ardından Yunan askerleri, İzmir'de adeta bir “*Türk avına*” çıkmışlar ve ilk iki günde şehit edilenlerin sayısı 800'ü bulmuştur (Umar, 1974; 119; Kozanoğlu, 1972).

Ancak İzmir'de, Hasan Tahsin gibi kahramanların yanı sıra; işgalci Yunan güçleriyle iş birliği içinde çalışan Damat Ferit'in atadığı Vali Kambur İzzet örneğinde olduğu gibi, valiler ve yöneticiler

de vardı. Kambur İzzet, Yunanlı Miralay Zafiriü'ya; “İzmir’in Yunanlılarca işgalini temin etmek için ne derecelerde çalıştığını” övünerek anlatmıştı (Çetinkaya, 1993; 10-11).

Benzeri işbirlikçiler arasında; İngiliz Muhipleri Cemiyeti üyeleri de baş sırayı almışlardı. Örneğin: aralarında: Hürriyet ve İtilaf Fırkası Başkanı Sadık ve Sait Molla olmak üzere: çok sayıda Politikacı, Paşa, Mutasarrıf, Bakan, Yerel Yönetici, Bankacı, Ordu Komutanı, Büyükelçi, Gazeteci, Şurayı Devlet Üyesi v.b kişiler sözü edilen cemiyette yer almışlardı. Bütün engellere karşın, İzmir’in Yunanlılar tarafından işgali, Türk Kurtuluş Savaşı’nın fitilini ateşleyen en önemli gelişmelerden biri olmuştur denilebilir. İngiliz Oramiral Arthur James Calthorpe’un kurduğu ve aralarında Askerî Ataşe Wyndham Deeds ile Yarbay Ian Smith ve Philip P. Graves ‘ten oluşan bir kurul, “İzmir’in işgalinin nereye varacağı hakkındaki bir tahminde bulunulmasını isteyen” Calthorpe’e şu yanıtı vermişti: “Eğer yeni bir harp isteniyorsa gidilen yol tamamıyla oraya çıkar” (Jaeschke, 1971; 69). Ancak Paris Konferansı, her taraftan gelen uyarılara karşın, en sonunda yalnız Venizelos kulak vermeyi yeğlemiştir.

İzmir’de bu sıcak gelişmeler yaşanırken, Yunan askerleri ve Eczun Taburu aşağıdaki marşı söyleyerek ve İzmir sokaklarını çınlatarak, zaferlerini kutlamaya devam ediyorlardı;

“Şimdi ki, Fustenalle İzmir’e geldi,

Fes ortadan kalkacak,

Türkün kamı akacak!

Şimdi ki İzmir’i aldık,

Ayasofya’yı açalım,

Camiler yerle bir edilecek!

Ve üzerlerine Haç dikilecek! “ (Turan, 1995; 81).

Ancak tarih henüz son sözünü daha söylememişti.

İzmir’in işgali üzerine sorumluluğu üstlenmek istemeyen Sadrazam Damat Ferit istifa etmişse de, Padişah Vahdettin kendisi yeniden hükümeti kurmakla görevlendirmiş ve Ferit Paşa da

“Padişahımızı yalnız bırakmayalım” diyerek, 19 Mayıs’ta yeni kabineyi kurmuş ve görevine devam etmeyi uygun bulmuştur (Sonyel, 2007;28).

Dokuzuncu Ordu Müfettişliği görevine atanan Mustafa Kemal Paşa ise 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun’a çıktıktan sonra, 28 Mayıs 1919’da Havza’dan yayınladığı bildiri: “Millet tek vücut olup Hakimiyet-i Milliye ve Türklük duygusunu hedef alarak” gerekeni yapacaktır...” (Afetinan, 1977; 26) diyerek, İzmir’in işgaline tepki gösterilmesini istemiştir. Mustafa Kemal (Atatürk), İzmir’in işgalinden duyduğu üzüntüyü dile getirerek, bu tür işgallerin yurdun her yerinde şiddetle protesto edilmesini istemiştir (Afetinan, 1977; 27).

Sonuç olarak söylemek gerekirse, Bahri Baba Parkı (Maşatlık)’nda yapılan büyük miting ve İMHOC Büyük Kongresi, İzmir’in Yunanlılar tarafından işgali öncesinde, adeta İzmir’deki Türklerin bir gövde gösterisine dönüştürülmüş, daha sonraki günlerde gerek Batı Anadolu’da gerekse Anadolu’nun başka yerlerinde yerel örgütlenmeler yapılması konusunda halkı yüreklendirmiş ve örgütlenmenin önemini ortaya koymuştur.

c. Batı Anadolu’da Heyet-i Milliyelerin Kurulması ve Kuva-yı Milliye’nin Ortaya Çıkışı

İzmir’in Yunanistan tarafından işgali bütün Anadolu’da büyük bir tepkiyle karşılanmış ve başta İstanbul olmak üzere, Anadolu’nun hemen her yerinde protesto mitingleri ve toplantılar yapılmıştır. Denilebilir ki, İzmir’in Yunanlılar tarafından işgali, Millî Mücadele açısından bir dönüm noktası olmuştur. Yunanlı yazar Pallis’in de dile getirdiği gibi, “Bu çıkartma Türk milliyetçiliğinin kılıcılarını bir aleve dönüştürmüştü, Mustafa Kemal’e şans kapılarını açmıştı... Yunanlıların Küçük Asya’daki durumu daha o zaman bir çakmaza girmişti” (Pallis, 1995; 34).

Bu işgalin, hem küçük ve Osmanlı İmparatorluğu’nun eski bir bağlı toplumu tarafından yapılması, hem de burada az da olsa varlığı bilinen Rum nüfusa dayanacak bir Yunanistan’ın bölgeden asla çekilmeyeceği inancı, Türklerde var olan kaygıları giderek arttırmıştır. Öte yandan Balkan Savaşı sırasında Yunanlıların, Türk-Müslüman halka yaptığı katliamlar daha unutulmamış, Batı Anadolu’da da aynı “mezalimin” yaşanabileceği düşüncesi bu kaygıları büsbütün çoğaltmıştı.

İşte bu kaygılar ve bölgedeki Rumların işgal sırasında ve sonrasındaki aşırı davranışları,

Türkleri bir kez daha haklı çıkarmış, İzmir’de alınması kararlaştırılan tedbirler gereğince bölgedeki sivil ve asker aydınlar ile eşrafın bir bölümü Heyet-i Milliye adı verilen teşkilatları kurmaya ve güçlendirmeye, hatta bunları köylere kadar yaymağa başlamışlardır.

Batı Anadolu’da asker, sivillerin ve Efe gruplarının önderliğinde silahlı bir direniş gücü de kurulmaya başlanmıştı ki, bizim tarihimizde bu güç, “*Kuva-yı Milliye*” adı ile anılmaktadır. Kuva-yı Milliye, ilk dönemlerinde eşraftan bazı zoralm hareketlerine girişmişse de bu tür girişimlerin çoğu, dönemin zorunluluklarından ileri gelmiştir. Vatan savunmasına atılan bu kahramanları, sırf bu gibi çok az sayıdaki olayları kanıt göstererek, “*eşkiya ya da soyguncu gibi göstermenin*” büyük bir haksızlık olacağı söylenebilir. Büyük çoğunluğu sivil kökenli olan Kuva-yı Milliyeciler’in “*Düzenli Ordu*” olmayıp, gerilla savaşı yapan “*Millî Kuvvetler*” olduğu ise tarihsel bir gerçekliktir.

Kuva-yı Milliye adı verilen ve zamanla sayıları 20.000’i bulan bu önemli gücün yaptığı savaşım, kuşkusuz ki o günlerin Osmanlı yasalarına uygun değildi, ancak Nazilli ve Aydın yöresinde bulunan 57. Tümen Komutanı Albay Mehmet Şefik (Aker) Bey’in de vurguladığı gibi, “*bu hareket bütünüyle meşru*” (Aker, 1937; 185-186) idi. Kuva-yı Milliye denilen bu güçler, Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldıktan ve düzenli Ordu kurulduktan bir süre sonra daha görevlerini sürdürerek, Millî Mücadele içinde önemli bir işleve sahip olmuşlardır. İşgalci Yunan ordularının Anadolu’nun daha iç bölgelere girmemeleri konusunda olağanüstü çaba göstermişlerdir. Kuva-yı Milliye Dönemi adı ile bilinen bu on üç aylık süre içinde destansı bir direniş göstermişlerdir.

Bu başarılı direnişin, kısaca “*Kuvvacı*” adı ile de bilinen kahramanlar tarafından yapılabilmesinin arkasındaki güç, bazılarının görmezlikten geldiği ya da bilmezlikle değinmediği çok önemli bir yerel örgütlenme hareketi ile gerçekleştirilmiştir. İşte bu örgütler Kuva-yı Milliye’nin; düzenli olarak insan, silah, maddî, manevî kaynaklarını sağlamış ve yönetmiş; sivil halkın da gıda, giyim, barınma, sağlık ve başkaca problemlerini başarıyla çözümlenmek konusunda önemli rol oynamıştır. Aksi takdirde, arkasında böyle bir yönetim organı bulunmayan Kuva-yı Milliye güçlerinin, modern silahlarla donatılmış sayıları çok fazla olan Yunan ordusunun saldırılarına karşı uzun süre dayanabilmesi olanaksızdı. Batı Anadolu’nun İzmir dışındaki başka kentlerinde de bölgedeki Yunan işgaline karşı önlemler almak üzere, yeni kongreler düzenlenmeye başlanmıştır ki, bu kongrelerin toplam sayısı on üçü bulmuştur. Batı Anadolu’daki kongreler birincisi yöresel, ikincisi de bölgesel

olmak üzere, iki aşamada gerçekleştirilmiştir (Tanör, 1986; 1139).

Batı Anadolu'da toplanan ulusal/yerel kongreler cephelerde savaşan Kuva-yı Milliye güçlerinin gereksinimleri sağlamak gibi önemli bir işlevi yerine getirmişlerdir.

2. Batı Anadolu'da Kongreler Dönemi

Batı Anadolu'daki Yunan işgaline karşı verilen millî mücadeleyi düzenlemek ve daha başarılı hale getirmek amacıyla bölgede çok sayıda kongre yapılmıştır. Bunlardan ilki, yukarıda kısaca değindiğimiz İMHOC Büyük Kongresi'dir. İzmir'in işgalinden sonra, bu kentte kongreler yapılması artık olanaksız hale geldiği için, Batı Anadolu'nun İzmir dışındaki başka kentlerinde de bölgedeki Yunan işgaline karşı önlemler almak üzere, yeni kongreler düzenlenmeye başlanmıştır ki, bu kongrelerin toplam sayısı on üçü bulmuştur. Batı Anadolu'daki kongreler birincisi yöresel, ikincisi de bölgesel olmak üzere, iki aşamada gerçekleştirilmiştir (Tanör, 1986; 1139).

a. Balıkesir Kongreleri:

İzmir'in işgalinden sonra Balıkesir'de toplam olarak beş defa kongre yapılmıştır ki, bunlardan ilki, 28 Haziran 1919 tarihinde gerçekleştirilen Birinci Balıkesir Kongresi'dir. Balıkesir Kongrelerini; Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Balıkesir Kongreleri olarak adlandırarak bu kongreler hakkında kısaca bilgi verilecektir.

a.1) Birinci Balıkesir Kongresi: (28 Haziran – 12 Temmuz 1919)

İzmir'in işgali konusundaki telgraf Balıkesir'e ulaştığı zaman, Balıkesir'de bu işgale karşı şiddetli tepki gösterilmiş halk, Mutasarrıf Hilmi (Ergeneli) Bey'in de desteğiyle, "Okuma Odası"nda bir de toplantı düzenlenmiş ve bu toplantıda katılımcılar tarafından ateşli konuşmalar yapılmıştır. Hatta burada konuşan Leblebici Raşit adındaki bir vatansever kalabalığa hitap ederek şöyle seslenmiştir; "Ey abalı ! neye beybuda yere güriiltü edip duruyunuz? Telgrafın cevabı tüfenklerimizin ucundadır!..." (Özer, 1964; 23).

Bu haykırış, artık işgal sorununun tek çözüm yolunun “*silahlı bir savunma*” olduğunu açıkça ortaya koymuştu.

İzmir’in işgali konusunda yaşanan acılar daha çok tazeyken, 26/27 Mayıs 1919 akşamı, bir torpidobot eşliğinde Ayvalık limanına gelen Yunan çıkarma gemisi, işgalin giderek buralara da yayılacağına önemli bir habercisi olmuştu. Bu gelişmeye halkın tepki göstermesi üzerine, orada görevli bulunan İngiliz Yüzbaşı Hadkinson, Türkleri sakinleştirmeye çalışmıştı (Ergeneli, 1985; 172).

Ancak Yunan gemisinin 28 Mayıs günü geri dönmesi üzerine Hadkinson, “*şebirin işgaline kendilerinin karışmayacağı*” söyleyerek, Ayvalık’ı terk etmiş ve Ayvalık, Yunan Komutan Dimitri Toma tarafından işgal edilmiştir (Ergeneli, 1985; 187).

Bu işgal olayı, Balıkesir’de kaygıları arttırdığı için, işgallerin Balıkesir’e de genişletilmesi durumunda ne gibi tedbirlerin alınabileceği konusunu görüşmek amacıyla, Balıkesir Dar’ül Nafia Medresesi’nde, 28 Haziran 1919 tarihinde bir toplantı yapılmış ve toplantılar 12 Temmuz’a kadar sürdürülmüştür. Bu tarihler arasında yapılan toplantılar Birinci Balıkesir Kongresi olarak adlandırılmaktadır (İlgürel, 1999; 89-94; Albayrak, 1991; 124).

Kongre Başkanlığı’na İttihat ve Terakki iktidarı döneminde Balıkesir Mutasarrıfı olan Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey seçilmiştir. Balıkesir Kongresi, “*Redd-i İlhak kuruluşlarını Heyet-i Merkeziye haline getirilmesi, siyasetle uğraşılmayacağı ilan etmesi ve bir Heyet-i Merkeziye seçilmesi gibi*” önemli görevleri yerine getirmiştir (Albayrak, 1988; 125). Hatta Heyet-i Merkeziye seçmesi nedeniyle bu kongre, Erzurum Kongresi’ne benzetilmiştir (Selek, 1982; 459-460).

Birinci Balıkesir Kongresi’nde, Balıkesir’de bir Heyet-i Merkeziye kurulmasına karar alınmış, bu heyette cephelerin ve kazaların ayrı ayrı temsil edilmeleri, cephedeki güçlerin donanım ve öteki gereksinimlerinin hangi kazalar tarafından yapılacağı, malî konularda alınacak önlemler, Redd-i İlhak Heyetleri’nin görev ve yetkileri belirlenmiştir (Özalp, 1971; 38). Böylelikle Balıkesir’de ulusal direnişin ilk önemli adımı atılmıştır.

a.2) İkinci Balıkesir Kongresi (26-30 Temmuz 1919)

Yunan Başbakanı Venizelos'un, 20 Mayıs 1919 tarihinde “*işgal alanlarının genişletilmesi konusunda*” Yunan ordusuna verdiği emri üzerine (Genelkurmay ATASE, 1991; 82).

Yunan işgal güçleri Batı Anadolu'daki işgal ettikleri topraklarda ilerlemeye başlamışlardır. Yunanlı işgalcilerin amacı; bölgeden daha fazla pay alabilmek ve henüz başlangıç aşamasında olan Türk ulusal direnişini bir an önce ortadan kaldırmaktır. Bu durum, St. Jean de Maurienne Anlaşması'na göre: Batı Anadolu'da istekleri olan İtalya'nın da harekete geçmesine ve Paris Barış Konseyi'ne başvurmasına neden olmuştur. Barış Konseyi'nde, İtalyan istekleri doğrultusunda Aydın ilinin Yunan işgaline bırakılmasına karar almıştır. Ayrıca İtalya ile Yunanistan arasında sıcak bir çatışmayı önlemek için, sınırlarını İngiliz Generali Milne'nin belirlediği, General Milne Hattı'nın çizilmesine karar verilmiştir (Genelkurmay ATASE, 1991 ;156).

İkinci Balıkesir Kongresi, 26 Temmuz 1919 tarihinde Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey'in öncülüğünde, 61'inci Tümen Komutanı Albay Kâzım (Özalp), Vasıf, (Çınar), Mustafa Necati, Hüsnü ve Hamdi (Akbaş Kahramanı) Beylerin de katılımlarıyla toplanmıştır. Bu kongreye 48 delege katılmış olup, kongrenin amacı kongre kararlarının 4.'ncü maddesinde; “*İstiblâs-ı Vatan (Vatanın kurtarılması)*” olarak dile getirilmiştir (Çarıklı, 1967; 112).

İkinci Balıkesir Kongresi'ne katılan delegelerin adları ve temsil ettikleri yerler şunlardır:

Balıkesir; Hacim Muhittin (Kongre Başkanı), Mehmet Vehbi, Sabri, Keçecizade Hafız Emin, Yırcalızade Şükrü, Arabacızade Hafız Mehmet, Kocabıyıkzade Mehmet, Kunduracı Nuri, Basribeyzade Şevki, Gönenli Osman, Keşkekzade Hacı Baha, Barutçuzade Süleyman Beyler ve Efendiler. Bu kongreye katılan öteki delegelerin adları ve temsil ettikleri yerler şöyledir:

Bandırma: Yahya Sezai ve Rıza Beyler,

Burhaniye: İbrahim ve Hasan Beyler,

Balya: Mustafa Çavuş ve İsmail,

Soma: Hacı Osman (eski Müftü) ve Müftü İsmail Efendiler,

Erdek: Said ve Saib Beyler,

Akhisar: Reşat, Kâmil ve Hüsnü Efendiler,

Kırkağaç: Ahmet Faik ve Hüsnü Efendiler,
Sındırgı: Mustafa ve Şatırzade Emin Efendiler,
Giresun (Bucak). Abdülhafur ve Hatip Mustafa Efendiler,
Fart: Daniş ve İbrahim Efendiler,
Kepsud: Basri ve Hafız Arif Efendiler,
Şamlı: Hafız Mehmet Efendi,
İvrindi: Hafız Hamit ve Mehmet Efendiler,
Bigadiç: Emirzade Ali ve Azazade Mustafa Efendiler
Konak Pınarı: Lütfi Bey (Çarıklı, 1967;112).

Kongre Başkanlığı'na yine Hacim Muhittin Bey seçilmiştir. Kongre üyelerinin unvan ve lakaplarından da anlaşılacağı gibi, kongreye katılanların hemen tamamına yakını-Albay Kâzım (Özalp) Bey dışında- eşraf, din adamı, bürokrat ve öteki sivil kişilerden meydana gelmekte idi. Bu durum, Batı Anadolu kongrelerinin en önemli ortak yanlarından birisidir. Yine kongreye katılanlar arasında eski İttihatçıların çoğunlukta olması da bu kongrelerin başka bir ortak yanındır (Albayrak, 1991; 27-38).

Bu kongrenin toplanma gerekçesi, “*Balıkesir’de Yunan saldırılarına karşı savunma ve mücadeleyi birleştirmek*” olarak açıklanmıştır (Turan, 1991; 276).

Kongre kararları 29 maddeden meydana gelmektedir. Bu kararlara göre; Kongrenin siyasi amaçlı olmadığı, Yunanlıların Anadolu’dan atılmasının ve vatanın kurtarılmasının temel amaç olduğu belirtilerek; bölgede ilan edilen millî seferberlik doğrultusunda doğum tarihleri 1884-1893 arasında olan bütün erkeklerin silah altına alınması, şehit ve yaralı ailelerine yardım edilmesi, Ayvalık, Bergama-Soma, Akhisar merkez olmak üzere üç Menzil Müfettişliği kurulması gibi konularda kararlar alınmıştır. Kongrede ayrıca, Kazalarda Heyet-i Merkeziye’ye bağlı; “*Maliye*”, “*Levazım*”, “*Teşkilât*”, gibi şubelerin kurulması ve Yunanlılarla hiçbir şekilde müzakerelere başlanılmaması, her kazanın malî gücü ölçüsünde Heyet-i Merkeziye’ye yardımda bulunması gibi, kararlar alındığı da kongre tutanaklarından anlaşılmaktadır (Çarıklı, 1967; 113-115; Tansel II, 1973, 59-60).

İkinci Balıkesir Kongresi; “*Karesi (Balıkesir), Saruhan (Manisa) ve yakın çevresinde gerek idarî, malî ve gerekse askerî bakımlardan son derece etkili bir örgütlenmeye gitmiş ve adeta yerel bir hükümet gibi görev yapmıştır*” (Albayrak, 1988;137). Yine bu kongre, kısa bir zaman dilimi içinde çok geniş bir alanın merkezi olmayı başarmış, Kuzey-Batı Anadolu’daki ulusal örgütleri bir çatı altında birleştirmiştir (Albayrak, 1998;139).

Kongre sonunda; Halifelik, Sadrazamlık makamları ile Padişah ve Halifeye bağlılık bildirilmiş; İngiltere, Amerika, Fransa ve İtalya siyasi temsilciliklerine birer telgraf gönderilmiştir (İlgürel,1999; 105-108). Bu telgraflarda kongrenin ve ulusal hareketin amaçları açıklanmıştır.

a.3) Üçüncü Balıkesir Kongresi: (16-22 Eylül 1919)

Üçüncü Balıkesir Kongresi, Sivas Kongresi’nden beş gün sonra toplanmıştır. Kongre Başkanlığı’na yine Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey seçilmiştir. Kongre, Yunan saldırılarının giderek arttığı, İngiliz Generali Milne’nin, Kuva-yı Milliye’yi tehdit ettiği bir dönemde toplanarak, askerî, idarî ve malî konularda alınması gereken önlemleri ele almıştır. Kongrenin ikinci gününde Hacim Muhittin Bey, Fransız Yüzbaşı Mösyö Leksa ve Tercümanı Richard ile bir görüşme yapmıştır (Çarıklı, 1967;58; Bayar, 1969; 2292-2293).

Üçüncü Balıkesir Kongresi’nde; Ayvalık, Akhisar ve Soma Cephe Komutanlıkları için seçimler yapılmıştır. Bu seçimler sonucunda, Ayvalık Cephe Komutanlığı’na Mehmet Bey, Akhisar Cephe Komutanlığı’na Emin Bey, Soma Cephe Komutanlığı’na ise Celâl (Bayar) Bey seçilmişlerdir (Çarıklı, 1967; 60).

Menzil Müfettişliği için yapılan seçimler sonucunda ise; Burhaniye Menzil Müfettişliği’ne Mehmet Fevzi Bey, Soma Menzil Müfettişliği’ne Abdülğafur Efendi, Akhisar Menzil Müfettişliği’ne Azmi Bey seçilmişlerdir. Kongre; Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa’nın toplamayı planladığı Büyük Anadolu Kongresi’ne delege gönderilmesi isteğini önce onaylamamış, daha sonra ise her “*Kaza’nın suret-i hususiyede seçim yapması*” yolunda bir tavsiye kararı almıştır (Çarıklı, 1967; 61-66). Bu karar bile, Batı Anadolu kongrelerinin ne denli demokratik bir yöntemle çalıştığını açıkça ortaya koymaktadır.

Bu Kongre, Sivas Kongresi'nden sonra toplandığı için, Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Çünkü, Sivas Kongresi Anadolu ve Rumeli'deki bütün ulusal cemiyetleri “*Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti*”nin çatı altında topladığını karara bağlayıp ilan etmişti. O tarihten sonra yapılan kongreler, Anadolu ve Rumeli'deki ulusal örgütler arasında tam bir iş birliğinin var olmadığı düşüncesini yaratacağı gerekçesiyle, Mustafa Kemal tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Bu nedendir ki Mustafa Kemal, 14 Ekim 1919 tarihinde, 20.'nci Kolordu Komutanı General Ali Fuat (Cebesoy), Albay Kâzım (Özalp) ve Albay Bekir Sami (Günsav) Beylere gönderdiği telgrafta bu kongrenin toplanmasını eleştirerek; “*Sivas Kongresi kararlarından haberleri olmadığı anlaşılan bazı millî güçlerin doğrudan doğruya Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi ile ilişki kurmalarını...*” istemiştir (Atatürk, 1989; 1573; Çarıklı, 1967; 90).

Kongre Başkanı Hacim Muhittin Bey de 14. Kolordu Komutanı Kâzım Bey'e gönderdiği yanıt telgrafında, Mustafa Kemal'in kendilerine yeteri kadar güvenmemesinden üzüntü duyduğunu belirterek;

“Yunanlılar karşısında her türlü müşkilât (zorluklara) ve mevânie (engellere) karşın vatanımızı kurtarmak için çalışan biz âcizler, daha asıl ve büyük gayeleri takip eden Şark hareketini daima tebci ve takdis ettik (saygı duyduk ve yücelttik). Ve o muhiti(cevreyi) bir büyük kardeş tanıdık. Hiç birimizin aklına en ufak bir fikrî ihtilâf (düşünsel ayrılık) bile câri olmadı ve olamaz (gelmedi gelemez)” (İlgürel, 1999; 137).

diyerek biraz da alçak gönüllülük göstermiştir.

Kısaca söylemek gerekirse; Üçüncü Balıkesir Kongresi, Batı Anadolu'daki ulusal örgütlenme açısından öncekilere göre daha ileri bir adım olmuş, Kuva-yı Milliye direnişinin devam ettirilmesi konusunda üzerine düşeni yerine getirmiştir.

a.4) Dördüncü Balıkesir Kongresi (19-30 Kasım 1919)

Dördüncü Balıkesir Kongresi, Küçük Asya İşgal Kuvvetleri Komutanı İngiliz General Milne'nin 2 Kasım 1919 tarihinde, kendi adıyla bilinen hattı belirlediği ve Yunan saldırılarının daha da arttığı bir dönemde toplanmıştır.

Kongrenin; bütün bu olumsuzlukların yanı sıra; İstanbul Hükümeti ve İngilizlerin yardımıyla

Batı Anadolu'daki Kuva-yı Milliye'yi ortadan kaldırmak amacıyla, Emekli Jandarma Binbaşı Ahmet Anzavur Komutası altında kurulan Kuva-yı İnzibatiye'nin, ulusal güçlere karşı harekete geçirildiği bir dönemde toplandığı da dikkate alınırrsa, kongrenin önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Bu Kongre Başkanlığı'na bir defa daha Hacim Muhittin Bey seçilmiş ve bu kongrede, Batı Anadolu'da kullanılmakta olan “*Redd-i İlbak Cemiyeti*” adının, Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal'in uyarısı sonrasında, “*Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti*” olarak kabul edilmesi yolunda bir karar alındığı anlaşılmaktadır (Özalp, 1971;137).

Ayrıca bu kongrenin 19 Kasım 1919 tarihli oturumunda, Heyet-i Merkeziye Üyeliklerine seçim yapılmış bu üyeliklere; Gönen Belediye Başkanı Osman Bey, Akbaş Kahramanı Köprülülü Hamdi Bey, Mehmet Vehbi (Bolak), Vâsıf (Çınar) ve Hulusi Beyler seçilmişlerdir (Albayrak, 1998; 175).

Bu kongre sonrasında, 25 Kasım 1919 tarihinde ise, bölgenin ileri gelen askeri simalarından Albay Kâzım (Özalp) ile Albay Refet (Bele) Beyler ile Heyet-i Merkeziye üyelerinin katılımıyla, Ulusal Cephelerin durumu konusunda bir toplantı yapılmıştır. Albay Refet Bey'in, Heyet-i Temsiliye ile Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi arasında arabuluculuk görevini üstlendiği anlaşılmaktadır (Selek, 1982; 564). 28 Kasım Cuma günü yapılan mitingde bir konuşma yapan Vehbi (Bolak) Bey, işgalin yarattığı haksızlıklardan söz ederek; “*Yunan İzmir'de kalırsa Anadolu'da hiçbir ferdin yaşamasına imkân yoktur. Biz, hakkımızı silâhla müdafaya azmettiğimiz içindir ki, İzmir'in Türk kalacağına iman ediyoruz...*” (Tanör, 1992;68-69).

Kongreden sonra merkezini Ankara'ya taşıyan Temsilciler Kurulu Başkanı Mustafa Kemal (Atatürk), 31 Aralık 1919 tarihinde, Balıkesir'de bulunan Kâzım Beye ve bölge ile ilgili öteki Kuva-yı Milliye yanlısı komutanlara gönderdiği telgrafta; Yunanlıların İzmir'i boşaltmaları konusunda Paris Barış Konferansı'nın karar vermesi durumunda bile; Yunanlıların bölgede bir ordu kurarak işgale devam edebilecekleri, bu durumda işgalci güçlerin yalnızca Kuva-yı Milliye tarafından bölgeden çıkarılmasının zor olacağından söz ederek; 14. ve 12. Kolorduların İstanbul hükümeti ile ilişkilerini keserek, Kuva-yı Milliye gibi hareket etmeleri, bu güçlerin cephe gerisindeki güçlerle de işbirliğine gitmelerini, bu güçlerin seferberlik halinde tutulmalarını, güçlendirilmelerini ve eksikliklerinin giderilmesini istemiştir (Atatürk, 1972; 152-153).

Mustafa Kemal, ancak bu önlemler sayesinde işgalci Yunan ordusunun bölgeden çıkarılabileceğine inanmakta idi. Bu açıdan bakıldığında Dördüncü Balıkesir Kongresi'nin önemi daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır.

a.5) Beşinci Balıkesir Kongresi (10-22 Mart 1920):

Bu kongre öncesinde Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi ile Heyet-i Temsiliye arasında tam bir iş birliği sağlanmış ve Amasya Protokolü uyarınca, Anadolu'daki Müdafaa-i Hukuk örgütleri 1919 yılında İstanbul meclisi için yapılan genel yapılan seçimlere katılarak, önemli bir başarı elde etmişlerdi. Bu seçimlerde Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi içinde yer alan kişilerin çoğu, İstanbul Meclis-i Mebusan'ına milletvekili seçilmişlerdir. Bu milletvekillerinin çoğunun başta Hacim Muhittin Bey olmak üzere, önemli bir bölümü de artık merkezini Ankara'ya taşımış bulunan Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa ile görüşmeler yaptıktan sonra, Meclis-i Mebusan'a katılmak üzere İstanbul'a hareket ettikleri anlaşılmaktadır (Atatürk, 1986; 451).

Bu arada Ahmet Anzavur, 16 Şubat 1920 tarihinde, ikinci defa ayaklanarak, Biga'yı işgal etmiştir. Yunan güçleri de bu karışıklıktan yararlanarak, 3 Mart 1920 tarihinde Bozdoğan ve Gölcük Yaylası'nı ele geçirmişlerdir (Kocatürk, 1988; 135).

İşte Beşinci Balıkesir Kongresi, bu önemli gelişmeleri görüşmek ve yarattığı sorunlara çözüm aramak amacıyla toplanmıştır.

Beşinci Balıkesir Kongresi'nde; toplam 34 merkezden katılan 51 delege bir araya gelmişlerdir (Albayrak, 1998 ;173-175). Kongre Başkanlığı'na, Hacim Muhittin Bey milletvekili olarak İstanbul'da Meclis-i Mebusan'da bulunduğu için, Uşak delegesi İbrahim (Tahtakılıç) Bey seçilmiştir. Kongre toplantı halindeyken, Başkent İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından “*resmen işgal edildiği*” haberi gelmiştir. Bu haberin ardından, Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal'in 19 Mart 1920 tarihinde, Ankara'da toplanması planlanan ulusal meclis için yurt genelinde bir an önce seçim yapılarak, seçilen milletvekillerinin en kısa sürede Ankara'ya gelmeleri ve bu meclise katılmaları konusundaki bildiri, kongre üyeleri tarafından olumlu karşılanmıştır (Albayrak, 1998 ;175).

Beşinci Balıkesir Kongresi; Ayvalık, Soma, Akhisar ve İvrindi Menzil Müfettişlikleri için seçim yaparak, Heyet-i Merkeziyeler'in görev ve yetkilerini yeniden belirlemiştir. Bu kongrede, Ayvalık, Bergama, Soma ve Akhisar Cepheleleri'nin askeri güçlerinde de yeni düzenlemelere gidilmiş ve Heyet-i Merkeziyeler'in malî kaynakları ile savaşçılara ödenecek aylıkların miktarı da yeniden belirlenmiştir (Apak, 1990; 119-122).

Beşinci Balıkesir Kongresi, Kuzey-Batı Anadolu'da daha düzenli bir yerel yönetim kurulmasını sağlayarak, Kuva-yı Milliye'nin başarılı olmasında önemli rol oynamıştır. Bütün bunlara ek olarak Beşinci Balıkesir Kongresi, 1919 genel seçimlerinde Heyet-i Milliyeler'de görev yapan kişilerin seçilerek, önce İstanbul Meclisine, daha sonra da Ankara'da açılan Ulusal Meclise gönderilmelerinde etkili olmuştur. Bu milletvekilleri arasında; başta hacim Muhittin (Çarıklı) Bey olmak üzere, Abdülğafur Efendi, Hasan Basri Bey, İbrahim Bey, Kâzım (Özalp) Bey, Mehmet Vehbi (Bolak) Bey yer almışlardır (TBMM, Albümü, 1945; 42-43).

b. Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)

Kaymakam Bezmi Nusret (Kaygusuz) Bey Alaşehir'de ilk ulusal örgütün Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti adı ile kurulmasını önermiş ve bu düşüncesini Belediye Başkanı Galib Bey'e açıklamış, Galib Bey de Mütevellizade Akif Bey ile bu konuyu görüşerek, örgütün adının Alaşehir Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti olmasına karar verilmiştir (Konukçu, 2000; 47).

İzmir'in işgalinden sonra Alaşehir'e gelen Albay Bekir Sami (Günsav) Bey de halkı işgale karşı direnmeye çağırarak ve bu işgalin bir paylaşımın başlangıcı olduğunu söyleyerek, “*Buna boyun eğmek, vatanın diğer kısımlarının da işgalinin mümkün olacağı fikrini gösterir ve muhterislere vatanın çiğnenmesi için ümit verir*” şeklinde uyarılarda bulunmuştu (Gürler, 1994; 89).

Alaşehir Kongresi, Yunan saldırılarının giderek arttığı bir zamanda bölgedeki gelişmeleri ele almak, bu işgalin yarattığı sorunlara çözüm aramak ve Batı Anadolu'daki ulusal güçler arasında iş birliğini sağlamak amacıyla, 16 Ağustos 1919 tarihinde, Alaşehir eşrafından Hüseyinpaşazade Mustafa Bey'in konağında toplanmış, daha sonra toplantılarına Fevziye İlkokulu'nda devam etmiştir (Albayrak, 1998;140). Bu kongreye 20 kaza merkezi ile üç bucaktan, Heyet-i Merkeziyeler tarafından

seçilen delegelerin yanı sıra, Cephe Komutanlarının da yer aldığı toplam 44 temsilci katılmıştır (Turan, 1991;282). Kongre Başkanlığına Hacim Muhittin Bey seçilmiş olup, bu kongrede bütünüyle eşrafın ve öteki sivillerin çoğunluğu oluşturduğu anlaşılmaktadır. Kongre Başkanı Hacim Muhittin Bey, kongrede yaptığı konuşmada kendilerine yöneltilen “İttihatçılık” iddialarını reddetmiş, “Burada İttihatçı, Hürriyet İtilâfçı, Abrarcı, ne varsa bir kitle halinde vatanın istiblası (kırtarılması)gayesinde” oldukları belirterek;

“Yaptıkları savaşımın bir ‘çetecilik olmayıp, muntazam teşkilâta malik (düzenli örgüte sahip) millî bir ordu ve gayesi Yunanlıların tardına(çıkartılmasına) dair olduğudur. Bu ciheti tesbit edelim. Kongrece de esasen gerek firkaçılık ve gerek mesalik-i saire (izlenen öteki yöntemlerin) ve gerekse çeteciliğin merdud olduğu (reddedildiği) arz edilmiştir” (Çarıklı, 1967;132) diyerek bir defa ‘çetecilik’ iftiralarını reddetmiştir.

Kongrenin ilk gününde Padişaha gönderilen bağlılık mektubunda bölgede yapılan kongrelerin amacı şöyle ifade edilmiştir:

“Alaşehir’de yaptığımız kongrenin amaçları yalnızca (Yunan) askerlerinin saldırılarına son vermek ve vilayetimizden atılması gibi yurtsever amaca yönelik olup, yapılan kötülükler ve zulümlerden doğan üzüntü nedeniyle, zorunluluktan kaynaklanan bir vatan savunmasından ibarettir” denilerek, Padişaha bağlılık ifade edilmiştir (Çarıklı, 1967;149-150).

Alaşehir Kongresi’nin engellenmesi için, İstanbul Hükümeti Harbiye Nazırı Süleyman Şefik Paşa, 61’nci Tümen Komutanı Albay Kâzım (Özalp) Bey’e emir vermişse de bu emir, Kâzım Bey tarafından yerine getirilmemiştir. Ayrıca bu kongrenin engellenmesi için General Milne’nin çabaları da boşa gitmiştir (Albayrak, 1998; 142-143).

Kongre, 18 Ağustos’ta Sadrazam Damat Ferid’e gönderdiği bir telgrafta da kongrenin, Yunanistan’ın her türlü hukuk kurallarını ihlal ederek, bölgede yaptığı işgal ve işkencelere karşı meydana gelen “galeyan-ı millî”nin bir sonucu olarak toplandığı ifade edilmiştir (Çarıklı, 1967;149). Bu telgraftan da anlaşılacağı gibi, Alaşehir Kongresi’ne katılanlar hükümete karşı “bir sempati duymamakta” idiler (Tansel II, 1973;62).

Kongre, 21 Ağustos 1919 tarihli oturumunda kabul ettiği bir kararı ile;

“Eğer, bu işgal lüzum-u askeriye binaen olsa idi veya öyle telakki edilseydi ve işbu keyfiyeti İngiliz, Fransız veya Amerikalılar tarafından vuku bulsaydı kimse ses çıkarmayacaktı” (Çarıklı, 1967;170) denilerek, bölgenin Yunanistan tarafından işgal edilmesinin kesinlikle kabul olunamayacağı, ancak “İngiltere, Fransa veya Amerika’nın geçici bir işgalinin” benimsenebileceğini bir defa daha ortaya konulmuş oluyordu. Kongrenin bu anlayışı ile her türlü işgale karşı çıkan Erzurum ve Sivas Kongrelerinden ayrıldığı anlaşılmaktadır (Albayrak, 1998;140-143).

Alaşehir Kongresi’nde, Batı Anadolu’daki Heyet-i Milliyeler’in birleştirilmesi konusunda önemli kararlar alınarak, bir Harekât-ı Milliye Teşkilât Talimatnamesi ile Cephe Teşkilat Kadrosu Talimatnamesi hazırlanmış ve bu talimatnamelerde, Heyet-i Merkeziyeler ile Menzil Müfettişliklerinin görev ve yetkileri belirlenmiştir. Bu talimatnameler ile Cephe ve Cephe gerisi işlerinin birbirinden ayrılması, cephede görev yapan komutanların cephe gerisindeki işlere; cephe gerisindeki yetkililerin de cephe işlerine karışmamaları üzerinde uzlaşma sağlanmıştır. Bu kongrede, Heyet-i Merkeziye üyeliklerine her Kazadan birer kişi olmak üzere, yedi üyenin seçilmesi, Heyet-i Merkeziyeler’in yeterince personel çalıştırabilmeleri, her Kazanın kendi payına düşen malî katkıyı her ay düzenli olarak Heyet-i Merkeziye’ye ulaştırması ve bu Heyetin, ulusal örgütün en yetkili yönetim organı olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca bu kongrede, Heyet-i Merkeziye üyeleri başta olmak üzere, görev yapan Kuva-yı Milliyeciler’in aylıklarının miktarı ayrıntılı şekilde belirlenmiş, bu konularda önemli kararlar alınmış, Ayvalık, Soma ve Akhisar’da birer tane olmak üzere üç “Menzil Müfettişliği”nin kurulması uygun bulunmuştur (Çarıklı, 1967;179-180).

Alaşehir Kongresi’nde, her Kazada; “Levazım”, “Mâlîye”, “İdarî Teşkilat”, olmak üzere üç şubenin kurulmasına da karar verilmiştir. Bu kongrede; cephelerde görev yapacak Alay Komutanlarının ulusal/yerel Kongreler tarafından, Tabur ve Bölük Komutanlarının da Heyet-i Milliyelerin 2 /3 gizli oyları ile seçilmesi ve bunların bölge eşrafından veya ileri gelenlerinden olması yolundaki kararları da bu kongrenin ne denli demokratik hareket ettiği ve sivil kişilere önem verdiğinin kanıtları arasında gösterilebilir. Alaşehir Kongresi’nde, işlevi bakımından Erzurum Kongresi’nde oluşturulan Heyet-i Temsiliye’ye benzer bir üst yürütme kurulu kurulmuş, bu yönetim organına “Encümen-i Müdüran (Müdürler Kurulu)” denilerek, bu kurulun yetki ve sorumluluklarını belirleyen bir de talimatname hazırlanmıştır. Bu Encümen’in merkezinin, Nazilli ve Balıkesir

Cephelerinin tam ortasında olmasından dolayı, Alaşehir’de yer alması uygun görülmüştür (Albayrak, 1998;153). Müdürler Kurulu’nun, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde seçilen Temsilciler Kurulu’na benzediği söylenebilir (Turan, 1991;283).

Kongre, Yunan işgalcilerinin bölgede yaptıkları kötülükleri anlatan bir raporu, çalışmalarını İzmir’de sürdürmekte olan Tahkikat Komisyonu’na iletilmesine, Şehit ve Gazi ailelerine yardımda bulunulmasına, İstanbul ile ilişkilerin bütünüyle koparılmamasına, Padişah ve Halife’ye bağlılığın bildirilmesine karar vermiştir (Çarıklı, 1967;206-208).

Alaşehir Kongresi, bütün bu kararların yanı sıra; Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa’nın, 4 Eylül’de toplanması planlanan Sivas Kongresi’ne delege gönderilmesi yolundaki isteğini de; “*Sivas’ta toplanması öngörülen kongrenin de yerel bir kongre olduğu görüşünün ağır basması*” yüzünden uygun bulmamıştır (Çarıklı, 1967; 179-180).

Mustafa Kemal Paşa ise, 24 Ağustos 1919 tarihinde, 20’nci Kolordu Komutanı General Ali Fuad (Cebesoy) Paşa aracılığıyla Alaşehir Kongresi’ne bir kutlama telgrafı göndermiştir. Mustafa Kemal (Atatürk) telgrafında;

“Alaşehir’deki içtimaa(toplantı) bütün vilâyat-ı şarkıye (doğu illeri) halkı üzerinde pek samimi bir tesir uyandırmaktadır. Esasen İzmir için kalbi kan ağlayan bura halkı, bu teşebbüse bütün ruh ve mevcudiyetiyle müzahirdir (yardımcıdır)” diyerek, kongreye katılanları kutlamıştır (Atatürk, 1972 ; 62).

Hacim Muhittin Bey de bu telgrafa şöyle yanıt vermiştir;

“Şark’tan Garb’a doğru tevessü eden teşkilât-ı vatanperveranelerile (Doğudan Batıya doğru yayılan vatansever örgütünüz ile), Garp’ten Şark’a tevessü edecek Teşkilât-ı naçizanemizin (Batıdan Doğuya doğru yayılacak olan önemsiz örgütümüzün) birleştiği gün, gayesi istihlâs-ı vatana ma’tuf olan teşebbüsât-ı vatanperveranemizin (amacı vatani kurtarmaya yönelik olan girişimlerimizin) en büyük bayramı olacaktır...” (Çarıklı, 1967;47-48).

Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa ile Hacim Muhittin Bey arasındaki karşılıklı bu telgraflar, o günlerin duygusal, dayanışmacı ve vatansever sıcak ortamını yansıtmaları bakımından da ayrıca büyük bir öneme sahiptir. Bu telgraflar, Doğu-Batı arasındaki birleşmenin de ilk önemli

işaretlerinden biri olmuştur.

Alaşehir Kongresi, Batı Anadolu Kuva-yı Milliye Umum Kumandanlığı için seçimler yapmış ve bu göreve eski İttihatçılardan Emekli Albay Kara Vâsif Bey'in getirilmesini uygun bulmuştur (Çarıklı, 1967; 200-201). Oysa Sivas Kongresi, 9 Eylül'de yaptığı toplantıda bu göreve Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'yı seçecekti (Atatürk, 1986;227). Bu seçim her iki ulusal kongre arasında tam bir görüş birliği olmadığını ortaya koymak bakımından dikkat çekicidir.

Kongre, 25 Ağustos tarihinde Amerika, İngiltere, İtalya ve Fransa siyasi temsilciliklerine birer mektup göndererek, bölgede Yunan işgalcilerini yaptığı mezalimler anlatılarak, Wilson Prensipleri'nin uygulanmasını istemiştir. Ayrıca Küçük Asya İşgal

Kuvvetleri Komutanı General Milne de bir mektup gönderilerek, Yunan işgalcilerini yarattığı şiddet sonucu göçmen durumuna düşen on binlerce Türk'ün içinde bulunduğu feci durum

Anlatılmıştır (Çarıklı, 1967; 209).

Kısaca söylemek gerekirse Alaşehir Kongresi; “Kadı, Belediye Başkanı, milletvekili, eşraf, din adamı, halk temsilcilerini katıldığı Kongre, İzmir'deki ve Balıkesir'deki toplantılarda alınan kararları kendi bünyesinde toplamış ve geliştirmişti” (Konukçu, 2000;245).

Alaşehir Kongresi, General Ali Fuat Cebesoy'un da özlü bir şekilde dile getirdiği gibi;

“Batı Anadolu'da ayrı ayrı kongreler yapmak ve ayrı ayrı idareler tesis etmek temayülü(egilimi) vardı. Bu ayrılığı bertaraf etmek, bilahare Sivas Kongresi ile İzmir teşkilât ve Kuvay-ı Milliyesi'ni kolaylıkla anlaşırabilmek ve bu sayede henüz Garbî Anadolu'da tam manasıyla kurulamamış olan millî vahdetin(birliğin) temin noktasından Alaşehir Kongresi'nin ehemmiyeti inkâr edilemez” (Cebesoy, 1953;156).

Sonuç olarak söylemek gerekirse; Alaşehir Kongresi, Batı Anadolu'daki kongreler içinde ayrı bir öneme sahiptir. Tanör'ün de vurguladığı gibi; “Kuzeybatı Anadolu ve güneybatı Anadolu yörelerinde ayrı ayrı yöresel birleşmeler” Alaşehir Kongresi'yle Batı Anadolu'nun birliğine doğru önemli bir adım atılmıştır” (Tanör, 1986; 1139). Bu kongre, Sivas Kongresi'ne benzetilebilir. Kısacası; Alaşehir Kongresi, Batı Anadolu'daki ulusal/yerel direniş örgütlerinin bir araya getirilmesinde ve direnişin örgütlü bir şekilde devam ettirilmesi yolunda tarihsel bir

görevi başarıyla yerine getirmiştir (Tansel II, 1973; 66).

c. Nazilli Kongreleri

İzmir'in işgalinde kısa bir süre sonra Yunan işgal kuvvetleri, Nazilli'yi 4 Haziran 1919 tarihinde işgal etmişlerdi. Bu işgale Venizelos, Sarayköy çevresinde 19 topla takviye edilmiş 12.000 kişilik bir Türk kuvvetinin toplanmış olduğu gerekçe göstermişti (Turan, 2006; 173).

Ancak bu işgal uzun sürmemiş, Yunan işgal taburu, Kuva-yı Milliye güçlerinin kenti kurtarmak için bir saldırı hazırlığında olduğu yolunda haber alınca, 20 Haziran'da kenti boşaltmaya başlamıştı (Turan, 2006;175).

Bu boşaltmaya Yunan Başbakanı Venizelos büyük tepki göstermiş, Yunan İşgal Kuvvetleri Komutanı'na gönderdiği emirde, sözü edilen olayda başarısızlığı görülen subayların derhal ordudan çıkarılmalarını emretmişti (Gökbel, 1964; 343).

Ayrıca Venizelos, Paris'teki görüşmeleri sırasında da bir an önce bütün Batı Anadolu'nun kendilerinin denetimi altına verilmesini sağlamak için, diplomatik manevralarına hız vermiş ve Fransa Başbakanı Clémenceau'ya, Türkler'in bölgede büyük bir saldırı hazırlığı içinde olduklarını, bu amaçla da sayısı 300.000'i bulan büyük bir direniş gücü topladıklarını iddia etmişti (Kitsikis, 1963;212). Yunan Başbakanı'nın bu iddiasının doğru olmadığı bir gerçektir, ancak bir başka gerçek de Kuva-yı Milliye'nin, üstün Yunan güçleri karşısında hiç boyun eğmeye niyetli olmadığı idi. Kuva-yı Milliye'nin Nazilli'de kazandığı bu başarısı halka büyük moral vermiş, Kuva-yı Milliye'nin başarılarının devamı için, daha da güçlendirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Başka bir deyişle, Nazilli'yi Yunan işgaline karşı savunmak ve bu konuda yapılması gerekenleri görüşmek amacıyla Nazilli'de bir kongre toplanmasına karar verilmiştir.

c. 1) Birinci Nazilli Kongresi (6-9 Ağustos 1919)

Birinci Nazilli Kongresi, Cemiyetler Kanunu'na uygun olarak, 6 Ağustos 1919 tarihinde toplanmıştır. Karacasu temsilcisi Mustafa Talat Efendi Kongre Başkanlığı'na seçilmiştir. Bu kongreye;

Denizli'den Helvacı zade Emin, Tavas'dan Şahalzade Mehmet Kemalettin ve Nakip Mehmet Ziya, Acıbadem'den Mehmet Kâmil, Buldan'dan Müderris Hacı Salih, Çal'dan Mehmet Tevfik Efendiler; Nazilli'den Zühtü, Karacasu'dan Mehmet Lütfi, Güney'den Eyüp Hilmi, Kadıköy (Babadağ)'dan Mehmet Cemal ve Sabri, Gülbeyli'den Mustafa Kâzım, Yeni Pazar'dan Ali, Tavas'tan Hacı Hüseyin ve Mazlum Baba, Bozdoğan'dan Mehmet Bey katılmışlardır (Tunaya, 1952;502).

Kongre, Heyet-i Merkeziye merkezinin Nazilli'de olmasını, Aydın, Antalya, Burdur, Denizli, Isparta ve Muğla gibi illerde ve bu illere bağlı önemli Kazalarda birer şube

açılmasını, bölgede güvenliğin sağlanarak, Yunan işgallerinden doğacak tehlikelere karşı önlemler alınmasını kararlaştırmıştır (Tunaya, 1952;502). Birinci Nazilli Kongresi, “*Güneybatı Anadolu'da yerellikten yöreselliğe geçişi sağlayan*” bir adım olmuştur (Tanör, 1986;1139).

Birinci Nazilli Kongresi'nde, Heyet-i Milliyeler'in daha verimli çalışmasını sağlamak amacıyla iş bölümü yapılmasına karar verilmiştir. Bu iş bölümüne göre;

1. Gönüllü ve Silah Toplama Şubesi,
2. İrşadiye (Bilgilendirme= Propaganda) Şubesi,
3. İstihbarat (Bilgi Toplama) Şubesi,
4. Fedakârlara ve Göçmenlere Yardım Şubesi,
5. Ulaştırma Şubesi,
6. Mübayaa Şubesi (Satın Alma Şubesi),
7. Sağlık Şubesi, olmak üzere yedi ayrı şubenin kurulmasına karar verilmiştir (Gökbel, 1964; 373-374).

Bu kongrede, Heyet-i Milliyeler'in gelir kaynaklarının neler olacağı, alınan kararlara uymayıp keyfi hareket eden Kuva-yı Milliyecilerin cezalandırılması, belirli zamanlarda toplantılar yapılması ve malî konuları denetlemek üzere Müfettişlikler kurulması, kabul edilmiştir. Bu kongrede askeri konular hakkında da kararlar alınmıştır. Bu kararlara göre; cephelere yeterince gönüllü gönderilmesi, bunların işlerinin sağlanması, gönüllülerin terhis ve izin işlemlerinin Kuva-yı Milliye Komutanları tarafından yapılması karara bağlanmıştır (Albayrak, 1998; 112).

Birinci Nazilli Kongresi, Denizli ve Muğla Livalarıyla, Aydın Livası'nın işgal dışı alanlarını kapsamakta idi. Birinci Nazilli Kongresi'nde, Nazilli Genel Merkez olarak belirlenmiş, 45 kişilik bir Merkez Heyeti seçilmiş ve yerel örgütlenme ile köylere kadar uzanılması amaçlanmıştır (Tekeli-İlkin, 1989; 183).

Kısaca söylemek gerekirse; Birinci Nazilli Kongresi, bölgede işgale karşı ulusal bilincin uyandırılması ve iş birliğini sağlanması konusunda önemli bir adım olmuştur. Buradaki alınan önlemler sayesinde ulusal/yerel güçler, Yunan işgalcilerine karşı başarılı bir direniş göstermişlerdir.

c. 2) İkinci Nazilli Kongresi (19-23 Eylül 1919)

Sivas Kongresi devam ederken, 9 Eylül 1919 tarihinde alınan bir kararla, Anadolu ve Rumeli'deki bütün Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin "*Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti*" adı altında birleştirildiği ilan edilmiş ve Batı Anadolu Kuva-yı Milliye Komutanlığına Ali Fuat (Cebesoy) Paşa seçilmişti (Atatürk, 1972; 66). Sivas Kongresi bu kararın ardından artık başka yerlerde kongrelerin toplanmaması yolunda da bir karar almıştı. Sivas Kongresi'nin bu kararına karşın, İkinci Nazilli Kongresi, Sivas Kongresi'nden yedi gün sonra yani 19 Eylül'de 1919 tarihinde toplanmıştır. Bu kongreye, 30 merkezden katılan delegelerin sayısı 52'yi bulmuştur. Kongre Başkanlığı için yapılan seçimler sonucunda; Başkanlığa Denizli delegeşi Helvacızade Mehmet Emin Bey; Başkan Vekilliklerine de; Karacasu'dan Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi; Kâtip üyeliklere ise Çal'dan Mehmet Emin ve Nazilli'den Ömer Lütfi Beyler seçilmişlerdir (Bayar, 1969; 2368; Gökbel, 1964; 375).

Kongrenin toplanma amacı; bölgedeki Kuva-yı Milliye'nin daha düzenli ve güçlü hale getirilmesi amacına yöneliktir. Kongrenin; Sivas Kongresi'nde alınan, "*Damat Ferit Hükümeti istifa etmezse, İstanbul ile ilişkilerin kesilmesi*" yolundaki kararını tanımadığını açıklaması, İstanbul Hükümeti ile ilişkilerini koparmak istemediği anlamına geliyordu. Bu karar, Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal tarafından büyük bir tepkiyle karşılanmıştır (Aydinel, 1990; 271; Albayrak, 1998; 117).

İkinci Nazilli Kongresi, Alaşehir Kongresi'nde alınan bütün kararları benimsediğini ilan etmiş, bedelli askerlik ücretinin kişi başına 50 lira olmasına ve bölgenin başka yerlerinde de şubeler

açılmasını karar vermiş, Heyet-i Merkeziye görevlilerinin aylıklarını belirlemiş ve bir “*Siyasi Encümen*” kurulmasını öngörmüştür. Kongre yayınladığı bildiri; “*Millî Savaş’ın, Yunan işgalcilerinin Anadolu’dan bütünüyle atılınca kadar süreceğini*” kabul ve ilan etmiştir. Ayrıca alınan kararlardan uygulamada daha düzenli ve verimli sonuçlar alınmasını sağlamak amacıyla, bir “*Redd-i İlhak Harekât-ı Milliye Heyet-i Merkeziyesi Dabîli Nizamnamesi*” adı altında bir iç yönetmelik hazırlamıştır (Tekeli- İlkin, 1989; 221).

Kongre kararları doğrultusunda kurulan Redd-i İlhak Aydın ve Havalisi Heyet-i Merkeziyesi kendi içinde, altı şubeye ayrılarak, iş bölümü yapmayı uygun görmüştür.

Bu şubeler;

1. Mâliye (Ekonomi), 2. Levazım (Donatım), 3. Teşkilât (Örgütlenme), 4. İstihbarat (Bilgi Toplama), 5. Sıhhiye (Sağlık), 6. Teftişat (Denetleme) şubeleridir.

Kongre, Heyet-i Merkeziye Başkanı’nın gizli oyla seçilmesini, şubelerin Heyet-i Merkeziye tarafından denetlenmesini ve görevlerini kötüye kullananların üyelikten çıkarılmasını da karara bağlamıştır (Albayrak, 1998; 117).

Nazilli Heyet-i Merkeziyesi Başkanı Ömer Bey, 3 Kasım 1919 tarihinde, İşgal Kuvvetleri Komutanı İngiliz General Milne’ye bir telgraf göndererek, Yunanlıların bölgedeki Türk halkına yaptığı “*mezalim*” anlatmış ve “*İngiltere’nin büyüklüğüne yaraşır bir şekilde adil davranılmasını*” istemiştir (Gökbel, 1964;376). Nazilli Heyet-i Merkeziyesi’nin, TBMM açıldıktan sonra da bir süre daha çalışmalarına devam ettiği ve 4 Temmuz 1920 tarihinde çalışmalarına son verdiği anlaşılmaktadır.

d. Afyonkarahisar Kongresi ve Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi’nin TBMM’ne Katılması (2 Ağustos 1920)

Afyonkarahisar Kongresi, Batı Anadolu Kongreleri arasında en az bilgiye sahip olduğumuz kongre olmakla birlikte, önemli bir kongredir. TBMM açıldıktan sonra, 2 Ağustos 1920 tarihinde Afyonkarahisar’da toplanan bu kongreye, TBMM Başkanı Mustafa Kemal (Atatürk) katılmış ve kongrenin açılış konuşmasını yapmıştır (TBMM, 1985;120).

Bu kongrede, Batı Anadolu'daki bütün ulusal örgütlerin, artık TBMM'ne bağlı olduklarının “ *kabul ve tesbit edilmesi*”, kongrenin aldığı en önemli karardır. Bu kongre, Batı Anadolu'da toplanan son kongre olması nedeniyle de ayrı bir öneme sahiptir.

TBMM Başkanı Mustafa Kemal (Atatürk), kongrede yaptığı konuşmada şu açıklamada bulunmuştur;

“Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkezîyeleri, son Bakanlar Kurulu kararlarıyla yönetici memurların emirleri altında görev yapacaklardır. Görevleri ülke savunması konusunda sorumlu komutanların kendilerine rica edecekleri işleri kolaylaştırmak (olduğu) ve temelde düşünceleri alınmak suretiyle kabul edildi “ (TBMM, 1985;120).

Mustafa Kemal'in bu konuşmasından da kolaylıkla anlaşılacağı gibi, Afyonkarahisar Kongresi'nde, Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkezîyeleri'nin, TBMM'ne ve bu Meclisin askerî ve sivil yetkililerine bağlı olması konusu dile getirilmiş ve bu öneri kongre tarafından da uygun bulunmuştur (TBMM, 1985;120).

Afyonkarahisar Kongresi, Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi ile TBMM'ni birleştiren son kongre olmuş ve böylelikle, daha öncesinde Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa ile Alaşehir Kongresi Başkanı Hacim Muhittin Bey'in, Doğu ile Batı'yı birleştirerek “*vatanın kurtarılması yolunda*” son önemli bir adım daha atılmıştır. Bu birleşmenin ardından, Batı Anadolu'daki Ulusal merkezlerin sahip oldukları mal varlıkları ve donanımları TBMM'ne devredilmiştir (Albayrak, 1998; 199-200). TBMM'nin düzenli orduya geçilmesi ve 24/25 Haziran 1920 tarihinde Batı Cephesi'ni kurma kararıyla birlikte, bu Cephe Komutanlığına yeniden Ali Fuat (Cebesoy) Paşa atanmış (Kocatürk, a.g.e., s.176) böylelikle Batı Anadolu'da düzenli ordu kurularak yeni bir döneme geçilmiştir. Ancak düzenli ordunun güçlendirilmesine kadar, Kuva-yı Milliyeciler bir süre daha görevlerine devam etmişlerdir.

Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi içinde görev alanlardan aşağıdaki kişiler milletvekili seçilerek, TBMM'ne katılmışlardır:

Aydın'dan; Câmî (Baykut), Tahsin (San), Dr. Mazhar (Germen) Beylerle; Ahmet Şükrü (Eryılmaz), Mehmet Emin (Arkut), Esat (İleri) Efendiler.

Biga'dan; Ahmet, Hafız Hamdi (Dumrul), Mehmed (Dinç) Beyler.

Denizli'den; Hakkı Behiç (Bayiç), Mustafa (Tavaslıoğlu), Necip Ali (Buldanlıoğlu), Belevli Yusuf (Başkaya) Beylerle; Mazlum Baba (Babalım) Efendi.

İzmir'den; Mahmut Esat (Bozkurt), Enver (Tekand), Refet (Bele), Tahsin (Uzer), Yunus Nadi (Abalıoğlu), Mustafa (BENĞİsu) Beylerle; Hacı Süleyman (Bilgen) Efendi.

Karahisar-ı Sahip'ten (Afyonkarahisar); Ömer Lütfi (Argešo), Hulûsi (Kutluođlu), Mehmet Şükrü (Koç), Ali (Çetinkaya) Beylerle; Halil Hilmi (Bozca), Mustafa Hulûsi (Çalgüner), Nebil (Yurter), İsmail Şükrü (Çelikalay) Efendiler.

Karesi (Balıkesir)'den; Hacim Muhittin (Çarıklı), İbrahim (Yörük), Kâzım (Özalp), Hasan Basri (Çantay), Mehmet Vehbi (Bolak) Beyler ile Abdülgafur (İştan)Efendi.

Saruhan (Manisa)'dan; Mustafa Necati (Uğural), İbrahim Süreyya (Yiğit), Refik Şevket (İnce), Mahmut Celâl (Bayar), Avni (Zaimler), Reşat (Kayalı), İsmail Hakkı (Çallı), Ömer Lütfi (Ünlü) Beyler olmak üzere, 43 milletvekilinin TBMM'de görev aldığı anlaşılmaktadır (Demirel, 1994;120-133).

Sonuç

Osmanlı İmparatorluğu'nun 30 Ekim 1918'de imzaladığı Mondros Mütarekesi sonrasında başlayan işgal olayları, öncelikle ulusal örgütlerin bir an önce kurulmasını ve örgütlü bir savaşım verilmesi zorunluluğunu gündeme getirmiştir. Bu amacı sağlayabilmek için, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ulusal örgütler kurulmaya başlanmış ve Mareşal Fevzi Çakmak'ın “Çoban Ateşleri”ne benzettiği bu kıvılcımların birleşmesinden de Türk Kurtuluş Savaşı doğmuştur.

Bu ulusal/yerel örgütlerden ilki, Batı Anadolu'nun Yunan işgal tehlikesine karşı İzmir'de kurulan İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti olup, bunu daha sonra öteki yerlerde kurulanlar izlemiştir. Batı Anadolu'daki direniş örgütlerini kuran ve yönetenlerin büyük çoğunluğunu eski İttihatçıların meydana getirdiğini anlamaktayız ki, bu durum İzmir'de de farklı değildir. Bu ortak nokta bize, kendilerini Büyük Savaş'taki yenilgiden sorumlu tutan İttihatçıların, ateş hattından çekilmemekte ısrarlı davrandıklarını ve ne pahasına olursa olsun, Türk Ulusu'nun varlığını sürdürmesini sağlamaya kararlı olduklarını göstermektedir.

Başta İzmir olmak üzere, Batı Anadolu'da Kuva-yı Milliye düşüncesi ulusal örgütlerin kurulmasıyla başlamış, 6 Kasım 1918 tarihinde İzmir'de kurulan İMHOC'nin, 17-19 Mart 1919 tarihleri arasında İzmir'de Büyük Müdafaa-i Hukuk Kongresi'ni düzenlemesiyle, Batı Anadolu'daki direniş örgütlü bir sürece girmiştir. Bu kongrenin ardından, İzmir işgal olduğu için, Batı Anadolu'daki Kongrelerin İzmir dışındaki kentlerde toplanması zorunlu hale gelmiştir. Batı Anadolu'da 1919-1920 tarihleri arasında toplam dokuz ulusal/yerel kongre toplanmıştır. Bu kongrelerden beşi Balıkesir'de, ikisi Nazilli'de, biri de Alaşehir'de toplanmıştır.

Batı Anadolu Heyet-i Milliyeleri'nin, Yunan işgaline karşı verdikleri örgütlü direniş/savaş, kısa sürede başarılı sonuçlar vermiş, teknik ve insan gücü bakımından üstün Yunan kuvvetleri kimi zaman yenilerek, geri çekilmek durumunda kalmışlardır. Bu başarıda, başta sivil aydınlar ve eşraf olmak üzere, Batı Anadolu'da yaşayan Türk halkının örgütlü direnişe destek vermesi bu süreç ve başarıda önemli rol oynamıştır.

Batı Anadolu Kongrelerinde, bölgede üç büyük cephenin kurulması, bunların silah, insan gücü, savaşanların donanımlarının sağlanması, Şehit ve Gazi ailelerine yardım edilmesi, göçmenlerin sorunlarının çözülmesi, idarî, malî ve askeri konularda her türlü önlemlerin alınması konusundaki kararlar, bu kongrelerde görüşülerek çözüme bağlanmıştır. Batı Anadolu Kongreleri bu nitelikleriyle demokratik- yerel bir hükümet gibi çalışarak, bu çalışmalarında başarılı olmuşlardır. Kuva-yı Milliye'nin başarısını bu örgütlü çalışmada aramak yerinde olacaktır.

Batı Anadolu Heyet-i Merkeziyesi içinde ön plana çıkan yine eski İttihatçılar'dan Karesi (Balıkesir) Mutasarrıfı Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey olmuştur. Hacim Muhittin Bey ile Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal (Atatürk) arasında Alaşehir Kongresi sırasında başlayan ilişkiler, kısa bir süre sonra Doğu-Batı Anadolu kongreleri arasındaki yakınlaşmayı sağlamış ve İstanbul Meclis-i Mebusan'ı seçimlerinden sonra bu yakınlaşma, 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ile doruk noktasına ulaşmıştır. Bu gelişme, Türk Kurtuluş Savaşı'nın başarıya ulaşmasında önemli bir etken olmuştur.

Sonuç olarak söylemek gerekirse; Batı Anadolu Kongreleri, yalnızca Batı Anadolu'da değil, Anadolu'nun öteki yörelerinde de millî uyanışın sağlanmasına öncülük yapmıştır. Batı Anadolu Kongreleri aldığı kararlarla, bunların uygulanmasında gösterdikleri başarılarla, Yunan işgal güçlerinin

yaklaşık on üç ay boyunca Anadolu'nun daha iç kısımlarına yayılmamasında önemli bir engel oluşturmuş ve Batı Anadolu başta olmak üzere, Anadolu'nun Türklerden asla alınamayacağını bütün dünyaya kabul ettirmiştir.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri:

ATASE, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi.

Kitap Ve Makaleler

Afetinan, A. (1977). *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Aker, M. Ş.(1937). *İstiklâl Harbinde 57. Tümen ve Aydın Millî Cidali*. Cilt: I-II, Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Yayınları.

Aksoy, Y. (1986). *Bir Kent Bir İnsan*. İstanbul: Dr. Nejat Eczacıbaşı Vakfı Yayınları.

Akyüz, Y. (1986). *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Albayrak, M. (1991) “Türkiye Büyük Millet Meclisi Öncesinde Heyet-i Temsiliye ile Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi Arasındaki İlişkiler”. *Atatürk'ün Ölümsüzlüğünü Ellinci Yıl Dönümü Uluslararası Sempozyumu (10-11-12- Kasım 1988)*, Bildirileri. Ankara: ODTÜ Basım İşliği. 27-38.

Albayrak, M. (1998). *Millî Mücadele Döneminde Batı Anadolu Kongreleri (17 Mart 1919- 2 Ağustos 1920)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Apak, R. (1990). *İstiklâl Savaşı'nda Batı Cephesi Nasıl Kuruldu*. 2. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Apak, R. (1998). *Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Arıkan, Z. (1989). *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını (30 Ekim 1918- 8 Eylül 1922)*,

Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Atatürk, M. K. (1972). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Tamim ve Telgrafları*. Cilt:

IV. (Haz: Sadi Borak –Utkan Kocatürk). Ankara: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.

Atatürk, G. M. K. (1986). *Nutuk (Söylev)*. Cilt: I (1919-1920). 2.Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Atatürk, G. M. K. (1989). *Nutuk (Söylev)*. Vesikalar/Belgeler III. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Avcioğlu, D. *Millî Kurtuluş Tarihi. 1838'den 1995'e*. 3.Kitap. 4.Baskı.İstanbul: Tekin Yayınevi.

Aydinel, S. (1990). *Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Millîye Harekâtı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bayar, M.C. (1965). *Ben De Yazdım*, Cilt: I. Millî Mücadele'ye Gidiş. 2. Baskı. İstanbul: Baha Matbaası.

Bayar, M.C. (1966). *Ben De Yazdım*. Cilt: III. Millî Mücadele'ye Gidiş. İstanbul: Baha Matbaası.

Bayar, M.C. (1967/a). *Ben De Yazdım*. Cilt: IV. Millî Mücadele'ye Gidiş. İstanbul: Baha Matbaası.

Bayar, M.C. (1967/b). *Ben De Yazdım*. Cilt: V. Millî Mücadele'ye Giriş. İstanbul: Baha Matbaası.

Bayar, M.C. (1968). *Ben De Yazdım*. Cilt: VI. Millî Mücadele'ye Giriş. İstanbul: Baha Matbaası

Bayar, M.C. (1969). *Ben De Yazdım*, Cilt: VII. Millî Mücadele'ye Giriş. İstanbul: Baha Matbaası.

Cebesoy, A.F. (1953). *Millî Mücadele Hatıraları*. İstanbul: Vatan Neşriyatı.

Çetinkaya, A. (1993). *Ali Çetinkaya'nın Millî Mücadele Dönemi Hatıraları*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Demirel, A. (1994). *Birinci Meclis'te Muhalefet. İkinci Grup*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ergeneli, H. (1984). “Ayvalık Savunması ile İlgili Anılar”. *Bellekten*, XLVIII/189-190, (Ocak-Nisan 1984). 167-241.

Erim, H. (1948). *Ayvalık Tarihi*, Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O.

Gökbel, A. (1964). *Millî Mücadele’de Aydın*. Aydın: [b.y.y.]

Gürler, H. (1994). *Kurtuluş Savaşı’nda Albay Bekir Sami -Günsav-*. Ankara: Genelkurmay Yayınevi.

İlgürel, M. (1999). *Millî Mücadele’de Balıkesir Kongresi*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi yayınları.

Jaeschke, G. (1971). *Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri*. (Çevr: Cemal Köprülü). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kitsikis, D. (1963). *Yunan Propagandası*. İstanbul: Meydan Neşriyat.

Kocatürk, U. (1988). *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-1938)*. 2. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Konukçu, E. (2000). *Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Kozanoğlu, Z. (1972). *Anıt Adam Osman Nevres “Hasan Tahsin”*. İzmir: İzmir Gazetecilik Cemiyeti Yayınları.

Moralı, N. (1973). *Mütarekede İzmir Olayları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Müftüler, L. (1947). *Millî Mücadele’de Denizli*, Balıkesir: [b.y.y.]

Özalp, K. (1971). *Millî Mücadele*. Cilt: I-II, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Özkaya, Y. (1994). *Millî Mücadele’de Ege ve Çevresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Pipinellis, P. (1959). “The Greco-Turkish Feud Revived”. *Foreign Affairs*. 37/2, (Ocak 1959). 307-308.

Selek, S. (1982). *Millî Mücadele (Ulusal Kurtuluş Savaşı)*. Cilt: I. 2. Baskı. İstanbul: Örgün Yayınları.

Selek S. (1976). *Anadolu İbtılâli*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Sofuoğlu, A. (1994). *Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu, (1919-1921)*. Ankara: Genelkurmay Yayınları.

Sonyel, S. R. (1973). *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*. Cilt: I. Mondros Bırakışmasından Büyük Millet Meclisi'nin Açılışa Kadar. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.

Sonyel, S. R. (1973). *Gizli belgelerde Mustafa Kemal, Vahdettin ve Kurtuluş Savaşı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.

Taçalan, N. (1970). *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Tanör, B. (1986). "Millî Mücadele'de Kongreler", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, 4/36, ss.1137-1150.

Tanör, B. (1992). *Türkiye'de Yerel Kongre İktidarları 1918-1920*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tansel, S. (1973). *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar II*. Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları.

Tekeli, İ.- İlkin S. (1989). *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkezîyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Tunaya, T. Z. (1952). *Türkiye'de Siyasi Partiler (1859-1952)*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.

Turan, M. (2006). *Yunan Mezalimi, İzmir, Aydın, Manisa Denizli, 1919-1923*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Turan, Ş. (1991). *Türk Devrim Tarihi*, 1. Kitap: İmparatorluğun Çöküşünden Ulusal Direnişe, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Turan, Ş. (1995). *Türk Devrim Tarihi*. 3.Kitap. Birinci Bölüm: Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Turan, Ş. (1967). (Yayına Hazırlayan), *Hacim Muhittin; Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri: Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yı Milliye Hatıraları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2021 – 1
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2021–1
Yıl/Year: 4, Cilt/Volume: 1, Sayı/İssue: 2 (September 2021)

Türkeř, Ü. (1973). *Kurtuluş Savaşı'nda Muğla*. İstanbul: [b.y.y].

TBMM, (1945). *TBMM Albümü: I. Dönem. TBMM'nin 25'nci Kuruluş Yılı Dönümünü Anış*. Ankara: TBMM Basımevi.

Türkiye İř Bankası Kültür Yayınları (1985). *Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları*. Cilt: I: (24 Nisan - 21 Şubat 1337). Ankara: Türkiye İř Bankası Kültür Yayınları.

Tütenk, A. A. (1949). *Millî Mücadele'de Denizli*. İzmir: [b.y.y].

Umar, B. (1974). *İzmir'de Yunanlıların Son Günleri*, Bilgi Yayınevi. Ankara: Bilgi Yayınevi.

